

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra občanského práva

**Právní úprava advokacie v České republice a
v Anglii a Walesu**

Diplomová práce

Ivana Meňhartová

Vedoucí diplomové práce:

doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D.

Praha, prosinec 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem v ní vyznačila všechny prameny, z nichž jsem čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

.....

V Praze, 3.1.2010

Ivana Meňhartová

Poděkování

Děkuji paní doc. JUDr. Aleně Mackové, Ph.D., vedoucí mé diplomové práce za cenné rady, připomínky a pomoc při zpracování mé diplomové práce.

.....

V Praze, 3.1.2010

Ivana Meňhartová

OBSAH

OBSAH.....	1
1 ÚVOD.....	6
2 OBECNĚ K POJMU ADVOKACIE.....	8
2.1. ZÁKLADNÍ ROZDÍLY VE VYBRANÝCH JURISDIKČÍCH.....	9
3 HISTORICKÝ EXKURZ DO VÝVOJE ADVOKACIE.....	10
3.1 VÝVOJ ADVOKACIE V ČESKÝCH ZEMÍCH	10
3.2 HISTORIE ADVOKACIE NA BRITSKÝCH OSTROVECH	12
4 ORGANIZACE ADVOKACIE	15
4.1 ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA A JINÉ ORGÁNY MAJÍCÍ VLIV NA ADVOKACII	16
4.2 SOLICITÓŘI.....	18
4.2.1 <i>The Law Society</i>	19
4.2.2 <i>Solicitors Regulation Authority</i>	20
4.2.3 <i>Legal Complaints Service</i>	21
4.3 BARRISTEŘI.....	22
4.3.1 <i>The Bar Council</i>	22
4.3.2 <i>The Bar Standards Board</i>	24
4.4 DISKUZE O SLOUČENÍ PROFESE.....	25
5 PRÁVNÍ ÚPRAVA ADVOKACIE V OBOU JURISDIKČÍCH.....	27
5.1 PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY	27
5.2 PŘEDPOKLADY PRO VÝKON ADVOKACIE	31
5.2.1 <i>Advokátní koncipient</i>	32
5.2.2 <i>Legal Practice Course</i>	33
5.2.3 <i>Bar Vocational Course</i>	34
5.3 VÝKON ADVOKACIE	36
5.3.1 <i>Základní principy výkonu advokacie</i>	36
5.3.2 <i>Způsoby výkonu advokacie</i>	40
5.3.3 <i>Odměna advokáta a reklama</i>	44
5.3.4 <i>Etika advokátů a vztah ke klientům</i>	49
5.4 PRÁVA A POVINNOSTI ADVOKÁTŮ	53
5.5 ODPOVĚDNOST ADVOKÁTŮ	56
6 PRÁVNÍ POMOC OBECNĚ	60
6.1 PRÁVNÍ POMOC A JEJÍ POSKYTOVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE	61
6.2 PRÁVNÍ POMOC A JEJÍ POSKYTOVÁNÍ V ANGLII A WALESU.....	63
7 ZÁVĚR.....	66
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	68
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A DALŠÍ ZDROJE	69
SUMMARY	73

Právní stav textu zodpovídá stavu účinnému k 31. prosinci 2009.

1 Úvod

V životě každého z nás dochází k situacím, kdy potřebujeme vyhledat pomoc odborníka. Takovým odborníkem pro oblast práva je advokát. Advokát je někdo, ke komu se obracíme v případě, že potřebujeme právní radu nebo si potřebujeme být jisti ohledně nějakého právního problému. Právě ona důvěra v advokátovy schopnosti a znalosti z něj činí tak významnou složku společnosti a oboru právo vůbec. Častokrát jsou advokáti totiž jedinými reprezentanty práva, se kterými se běžný člověk v životě setká.

Advokacie vznikla v dobách, kdy si složitost právních řádů vynucovala vymezení okruhu lidí, kteří by se věnovali pouze studiu práva a způsobům jak se domoci spravedlnosti. Byla to zejména potřeba lidí chránit své zájmy vůči státní moci a taky vůči ostatním lidem, která poskytla prostor pro rozvoj advokátního povolání. Advokacie od dob římských se vyvinula ve stav, který má svůj vlastní vnitřní život a pravidla. Dnes je povolání advokáta mezi studenty práv velmi oblíbené, a proto si myslím, že je potřebné věnovat zkoumání advokacie a poslání advokáta pozornost, a prohlubovat tak šíření ctností, které tato profese přes některé názory veřejnosti, zcela jistě má.

V mé práci se zaměřím na právní úpravu advokacie v České republice a v Anglii a Walesu. Pokusím se postupně osvětlit její historický vývoj a formování jako svobodného povolání, což má více významu pro naše zeměpisné šířky v důsledku historické zkušenosti z období komunismu. Dále se budu věnovat popisu organizace advokátní profese v obou zemích a podmínkám pro vstup do profese. V neposlední radě se podívám také na samotný výkon advokacie, v rámci kterého pojednám o právech a povinnostech, způsobu výkonu advokacie, odměně a reklamě advokátů, vztahu advokát-klient a etice advokátů, či odpovědnosti advokátů. V závěru mé práce se podívám také na poskytování právní pomoci osobám v nevýhodě. Pro zachování přesnosti a smyslu jednotlivých institutů jsem na některých místech ponechala původní anglické výrazy, přičemž doufám, že to čtenáři s eventuálním zájmem o tuto problematiku nebude činit větší potíže.

Pro komparaci jsem si zvolila Velkou Británii resp. Anglii a Wales, a to nejen z důvodů mého osobního zájmu o danou zemi, ale také proto, že její právní systém je od našeho právního systému dosti odlišný, a představuje tak jistě zdroj k inspiraci. Ráda bych proto přiblížila některé zvláštnosti a specifika britské úpravy advokátní profese pro čtenáře u nás, a možná tak ulehčila složité získávání informací v případě zájmu stát se advokátem za kanálem La Manche. Nekladu si za cíl podat vyčerpávající výklad o obou zemích, ale byla

bych ráda, kdyby moje práce mohla být alespoň odrazovým můstkem pro další bádání v této oblasti.

2 Obecně k pojmu advokacie

Advokacie jako taková představuje pro obecnou veřejnost synonymum právníckého povolání. Co ale skutečně do pojmu advokacie patří, je často obtížné definovat. Latinský termín *advocatus* znamená v překladu přivolaný a jistě to o povaze profese leccos prozradí. Britský slovník *Oxford dictionary*¹ pod heslem „advocate“ definuje osobu, která argumentuje ve prospěch někoho jiného. Český zákon o advokacii mluví o advokátu jako o někom, kdo je zapsán do seznamu advokátů vedeným Českou advokátní komorou. Anglie a Wales užívají ve svém množství právních pramenů různé definice, případně dávají prostor profesi k samodefinování se. Jediná obecná definice, platná pro všechny, ale neexistuje.

Za přijatelné můžeme vzít teoretické vymezení advokacie Evžena Tarabrina, který pravil, že advokacii lze charakterizovat pomocí dvou základních znaků, a to materiálního a formálního. Formálním znakem rozumí souhrn podmínek pro výkon advokacie v právním řádu a materiální znak reprezentuje specifická činnost, kterou je poskytování právní pomoci.² Kromě těchto dvou základních znaků rozlišuje ještě advokacii ve smyslu funkčním, jako vykonávání specifických činností bez ohledu na osobu, která je vykonává a personálním, jako souhrn osob specifickou činností vykonávajících. Důležitou složkou, která vymezuje advokacii jako zvláštní sociální jev, je podle Tarabrina skutečnost, že je vykonávána určitými lidmi jako povolání za odměnu.³

Pojem advokacie lze taktéž chápat v užším a širším slova smyslu. V užším slova smyslu jde o poskytování právních rad a obhajobu. V širším slova smyslu obsahuje zastupování advokátem před soudem, jinými orgány i mimo ně.

Advokacie byla zpočátku vymezena především materiálně tedy jako soubor činností, které vykonávala. Postupem času se ale advokacie definovala také formálně jako vyjádření podmínek pro výkon advokacie v právních normách.

Konečně k definování advokacie nám mohou posloužit také principy, na kterých je založena, a které ji odlišují od ostatních profesí jako profesi s cílem chránit spravedlnost.

¹ Oxford Mini Dictionary & Thesaurus, Edited by Charlotte Livingstone, Second Edition, Oxford University Press 2008

² Macková, A.: Právní pomoc advokátů a její dostupnost, str. 26

³ Id.

2.1. Základní rozdíly ve vybraných jurisdikcích

Pro pochopení rozdílů v advokacii ve vybraných zemích je nutno připomenout skutečnost, že dané země stojí proti sobě jako příklady dvou rozdílných právních systémů. Česká republika představuje kontinentální právní systém, který je založen na psaném právu s mnoha kodexy. Velká Británie resp. Anglie a Wales jsou na druhé straně zemí common law, kde kromě zákonů vládne soudcovské právo a zvyky a tradice mají v právu neméně důležité místo jako psané zákony. Samozřejmě je nutné si uvědomit, že s postupujícím časem dochází ke sbližování obou systémů a k pronikání jednotlivých prvků do obou systémů vzájemně. Taky je důležité nezapomenout na skutečnost, že jsou to země, které mají za sebou velice odlišný historický vývoj, který se jistě odrazil na povaze, charakteru a koncepci advokátní profese.

V této podkapitole se zaměřím pouze na základní rozdíly, jelikož porovnání úpravy advokacie v obou zemích je předmětem celé mé práce.

Prvním zásadním rozdílem v profesi advokacie těchto zemí je skutečnost, že samotná profese advokacie je v Anglii a Walesu rozdělena mezi dvě⁴ samostatná povolání solicitorů a barristerů.⁵ Zastávání obou profesí současně není možné, i když je možná rekvalifikace z barristera na solicitora a opačně. Důvody pro rozdělení jsou převážně historické, ale postupně se vyvinuly také v rozdíly funkční. Obě větve si přes sjednocující snahy posledních dvou desetiletí zachovávají vyhrazení poskytování některých právních služeb. Dalším rozdílem je silná spjatost profese advokáta s profesí soudcovskou, jelikož soudci jsou vybíráni z nejlepších a nejzkušenějších barristerů a solicitorů.⁶ Je nutno zdůraznit mimo jiné také skutečnost, že advokátní stav sehrál ve Velké Británii resp. Anglii a Walesu mimořádně důležitou roli pokud jde o prosazování práva římského a de facto jeho síla způsobila, že v této zemi neproběhla rozsáhlá recepce římského práva. Britské advokacii⁷ vládne silná tradice, která se projevuje v různých oblastech jejího života. Česká advokacie je na druhé straně ve srovnání s anglo-waleskou advokací relativně mladou profesí, která po dlouhá léta

⁴ Jakousi třetí profesí je profese tzv. legal executives. Tyto osoby mají právníké vzdělání ve formě zkoušky, kterou vykonávají u své profesní organizace Institute of Legal Executives. Tyto právníci jsou zaměstnáváni solicitory a věnují se zejména problematice převodů vlastnictví k nemovitostem, asistenci při zakládání společností, nebo přípravě návrhů posledních vůlí. Legal executives mají taky právo přímo instruovat barristery v rámci tzv. BarDIRECT systému.

⁵ Někde se setkáme také s označením dvě větve právníké profese (branches).

⁶ Pro solicitory byla tato možnost zavedena zákonem Courts and Legal Services Act 1990. Je nutno ale podotknout, že pořád panuje nadvláda barristerů pokud jde o výběr soudců. V říjnu roku 2001 byli jenom dva soudci členy soudu High Court, kteří vzešli z řad solicitorů.

⁷ Pokud je v textu práce použito výrazu britská advokacie, myslí se tím advokacie Anglie a Walesu.

komunismu spolu s právem trpěla a teprve po listopadovém převratu nastoupila na cestu zpět ke svobodě.

Také množství orgánů majících vliv na advokacii v obou zemích je jiné. V České republice se sice advokáti sdružují obdobně jako advokáti v Anglii a Walesu primárně v jedné profesní organizaci, tyto organizace se ale liší svým uspořádáním a množstvím orgánů s ní spjatých. V porovnání s úpravou Anglie a Walesu nemají orgány ČAK tak rozsáhlé a nezávislé kompetence, kterými by výrazněji pozměňovaly podmínky výkonu profese.

Na rozdíl od české úpravy pozorujeme v Anglii a Walesu také mnohem větší prosazování rovnosti přístupu k profesi a potlačování diskriminace z jakýchkoliv důvodů, což je jistě dáno mimo jiné i multikulturalitou země.

Také zájmům klientů ve smyslu spotřebitelů je v Anglii a Walesu věnován velký prostor, a to zejména po poslední velké legislativní změně - přijetí zákona Legal Services Act v roce 2007.

Celkově můžeme říct, že úprava v Anglii a Walesu se snaží o více komplexnější a širší pohled na advokacii a soustřeďuje se více na pochopení koncepce profese neztrácející nic ze své složitosti, zatímco naše úprava se soustřeďuje, jak byla po léta zvyklá, na techniku zákona.

3 Historický exkurz do vývoje advokacie

3.1 Vývoj advokacie v českých zemích

Vývoj advokacie v českých zemích byl ve svých začátcích spjat s rozvojem vzdělanosti, zejména té právní. České království jako významná součást Svaté říše římské dosáhla svého vrcholu za vlády Karla IV.. Významným milníkem bylo založení university s právnickou fakultou v Praze v roce 1348. V dobových pramenech nalezneme zmínky o dvou skupinách středověkých advokátů, a to o řečnicích a poručnicích pře. Řečník vystupoval vedle strany jako její rádce a pomocník, poručník pře byl naopak zástupcem a plnomocníkem strany vykonávající právem vymezené úkony namísto účastníka. K pozdějším obhájcům ve věcech trestních lze přirovnat tzv. pány z lavic, tj. členy soudcovského sboru, jejichž úkolem bylo poskytovat účastníkovi poučení o procesním právu. Koncem 16. století a začátkem 17. století se projevují snahy o zvýšení úrovně řečnického povolání a formalizaci advokacie.

Setkáním s advokací, které řadíme mezi první, je sněmovní usnesení z roku 1615. V usnesení najdeme první zmínku o snaze organizovat advokacii. Toto usnesení mimo jiné

jmenovitě určilo 25 řečníků, upravilo postup při přijímání dalších uchazečů, stanovilo stavovské povinnosti, tresty za neoprávněný výkon a pravidla pro určování odměn.

Dalším důležitým dokumentem je Obnovené zřízení zemské platné v Čechách od roku 1627 a na Moravě od roku 1628 a jeho novelizace zvaná Deklaratoria z let 1650-1652. Obnovené zřízení zemské přineslo povinné zastoupení advokátem, dále byly stanoveny podmínky přístupu k povolání a disciplinární pravomoc soudu nad advokáty.

V 18. století pozorujeme snahy o přetvoření advokacie ze svobodného povolání v úřad. Tato snaha ale nedosáhla v českých zemích takových rozměrů a intenzity jako v zemích rakouských. Tenhle stav, který pozůstával z úpravy jednotlivých otázek podle požadavek momentální doby, přetrvával do roku 1848.

Po roce 1848, který v celé Evropě zpustil vlnu revolucí, se advokacie řídila prozatímním advokátním řádem z roku 1849, i když ústavní vývoj byl zastaven tzv. Bachovským absolutismem.

Pro období do první světové války a v jejím průběhu platí, že úprava advokacie byla shodná s úpravou v Předlitavsku. V roce 1868 byl přijat nový advokátní řád, který advokacii upravoval jako svobodné a nezávislé povolání. Nový řád také odstranil numerus clausus, zřídil samosprávné advokátní komory. Po přijetí nového řádu počty advokátů začaly rychle vzrůstat. Rozvoj postupoval také dalšími oblastmi života a projevoval se v snaze studovat a pěstovat vědy státní a právní (založení Jednoty právnické v Praze), dále v rozvoji jazyka českého při výkonu právnického povolání. Začínají vycházet právnické časopisy (Právník, Časopis českých právníků přejmenovaný později na Právnické rozhledy), a formují se také různé spolky jako například Spolek českých právníků. Do první světové války má tedy advokacie značně stabilní postavení.

Po první světové válce vzniká nová samostatná Československá republika, která převzala právní úpravu rakouskou. První léta nové republiky představovala spíše snahu o sjednocení práva na území nového státu jelikož na Slovensku platilo uherské právo. Na vzniku a budování nového státu se podíleli také významní advokáti té doby, ze kterých mnozí byli ministři, poslanci a senátoři (Alois Rašín, Ivan Dérer, Lev Winter, Alfréd Meissner, Eduard Koerner a další).

V období první republiky tj. do roku 1938 se advokacie vyvinula v moderní povolání s tradicí, a některé advokátní kanceláře představovaly rodinné podniky.

Druhá světová válka ale přerušila vzestup moderní advokacie, kdy okupace a Protektorát Čechy a Morava neblaze zasáhly do jejího života. V souladu s tehdejší politikou třetí říše docházelo k postihům zejména židovských advokátů.

Všeobecný úpadek způsoben v období vojny se ještě prohloubil únorovým převratem v roce 1948, který otevřel cestu komunismu. Advokacie přestala být svobodným povoláním, co se projevilo tím, že zanikly soukromé praxe, nepohodlní advokáti byli přenásledováni a následkem sledování byli odsouváni do pozadí. De facto se uplatňoval také numerus clausus. Navzdory špatné politické situaci a státnímu dohledu, ale v advokátních poradnách přetrvávaly tradice a zvyklosti z dob, kdy advokacie byla svobodnou.

Konečně rok 1898 přinesl svobodu nejen občanům, ale také advokacii. V čase obnovy demokratického státu sehráli významnou roli také advokáti (například první ministryně spravedlnosti Dagmar Burešová nebo předseda Nejvyššího soudu Otakar Motejl). Důležitým momentem v polistopadové historii advokacie byl zákon č. 128/1990 Sb., vracející advokacii charakteristiku svobodného povolání. Zajímavé pro toto období byla existence institutu tzv. komerčního právníka. Tento byl orientován na obchodní právo a zastupování podnikatelských subjektů. Dvoukolejnost profese skončila v roce 1996, kdy byl přijat zákon č. 85/1996 Sb., který reflektoval mimo jiné také evropské standardy výkonu advokátní profese. Zákon prošel od jeho přijetí četnými novelizacemi⁸, které více či méně dotvářejí podobu advokacie jako svobodného povolání dodnes.

3.2 Historie advokacie na britských ostrovech

Advokacie a právnícký stav vůbec se na britských ostrovech v začátcích formoval s postupem královské moci. Tzv. obecné právo „common law“ mělo sjednocující účinek pro zemi, kde hlavním pramenem práva byly zvyky a obyčeje. Významnou roli při formování právníckého stavu v Anglii a Walesu měly královské soudy ve Westminster Hall. Postupně vznikly tři královské soudy⁹, z nichž měl největší vliv na formování advokacie soud pro spory soukromé Court of Common Pleas. Soudy v Británii měly zprvu formu tzv. cestujících soudů, které působily po celé zemi. Již Magna Charta Libertatum ale obsahovala požadavek stálosti soudů. Ve 13. století se tak Court of Common Pleas ustavuje jako stálý soud. Kolem soudu se vytváří skupina lidí specializujících se na činnosti nutné při zastupování jednotlivých stran sporu. Důležitá poznámka musí být učiněna směrem ke skutečnosti, že pro tyto skupiny lidí platí, že se dělí podle své specializace a druhu činností, které zastávají, na dvě samostatné

⁸ Celkem 16. Poslední novelizací je zákon č. 219/2009 Sb., který nabyl účinnosti 1.9.2009.

⁹ Těmi soudy byli Court of Exchequer, Court of the King's Bench a Court of the Common Pleas.

větve tzv. pleaders (narrators) a attorneys. Pleadery jako zástupci nebo mluvčí strany u soudu se specializovali na vyprávění žalobního nároku a následně participovali na výměně argumentů. Ve 14. století se pak z této větve utváří nová skupina odborníků tzv. serjeants-at-law. Tito působí jako cech nebo řád a členství v něm jim zaručuje významné postavení, projevující se mimo jiné i tím, že z nejuznávanějších nositelů tohoto řádu jsou jmenováni soudci. Postupně v průběhu 16. a 17. století dochází ale k úpadku řádu.

Dalším důležitým milníkem ve formování advokátní profese byl vznik tzv. Inns of Court. Tyto vznikaly postupně v průběhu 14. století¹⁰ a je těžké jejich vznik přesně datovat. Důvod jejich vzniku byl na počátku zcela praktický, a to poskytování ubytování a souvisejících služeb. Soudci a serjeants-at-law se tak sdružují v domech, které se pak postupně stanou jakousi „třetí univerzitou Anglie“. V 15. století už můžeme o Inns mluvit jako o institucích, poskytujících nejen přístřeší a služby, ale také jako o právních školách, které vychovávají a vzdělávají mladé advokáty. Historie britské advokacie provází silná tradice, a jsou to právě Inns of Court, které reprezentují pěstování těchto tradic. Každý z Inns se formoval nezávisle a vytvářel si tak specifickou atmosféru, posílenou hrdostí svých členů. Inns of Court ale nebyly jediné instituce svého druhu v Británii. Existovaly ještě tzv. Inns of Chancery,¹¹ které měly menší význam a sloužily více méně jako přípravné domy pro studenty ucházející se o vstup do větších a důležitějších Inns of Court. Důležitá pro vývoj advokátní profese je také procedura, která se ustálila v rámci studijního programu pro uchazeče o vstup do profese. Klíčovým pojmem byl tzv. bar, což byla závora, která oddělovala prostor při zasedáních Inns. Od tohoto pojmu pak byly odvozené termíny inner a utter (outer) barrister, z nichž první seděli uvnitř a druzí vně závory. Nejdůležitějším momentem pro uchazeče byla procedura zvaná „call to the bar“, která představovala formální přechod mezi skupinami. V druhé polovině 16. století nabývá tato procedura na významu, jelikož tzv. utter barrister mají jako jediný právo vystupovat u soudů resp. být „slyšen“ soudy ve Westminsteru.

Pokud jde o druhou větev advokátního stavu na britských ostrovech platí, že se postupně zformovala kolem attorneys. Attorneys byli muži, kteří ovládali spíš materiální právo a s různými úkoly, jako byla například příprava podkladů pro jednání, jim pomáhali solicitoři jako další skupina právníků. Významným byl rok 1749, který umožnil solicitorům vstup do řad attorneys. V roce 1830 pak vznikla Law Society, která sdružovala solicitory. Agenda obou skupin se ale postupně sblížovala, a tak konečně v roce 1875 došlo zákonem

¹⁰ Nejstarší oficiální zmínku nalezneme v tzv. černých knihách (black books) z roku 1422, a je to zmínka o Lincoln's Inn.

¹¹ Například Sergeants nebo Clifford's Inns.

Judicature Act ke sjednocení, termín attorneys byl opuštěn a nahrazen jednotným názvem solicitor. Solicitoři získali na důležitosti díky jejich orientaci na práva majetková, zejména právo nemovitostí. Na převody vlastnických práv, označované termínem conveyancing, měli dokonce dlouhá léta monopol. V roce 1974 byl přijat samostatný zákon pro solicitory Solicitors Act. Tento zákon reguluje základní otázky týkající se solicitorů, jako jsou přístup k profesi, výkon profese a další, případně odkazuje na pravomoci profesní organizace solicitorů Law Society.

Ke konci 20. století dochází k výrazným změnám mající dopad nejen na obě větve advokacie, ale také na advokacii jako poskytovatele právních služeb celkově. Dochází k přijetí důležitého zákona Courts and Legal Services Act v roce 1990, který podstatným způsobem pozměnil oprávnění solicitorů. Tento zákon byl přijat v zájmu umožnění veřejnosti mít co nejširší přístup k právním službám a v zájmu zajištění co nevyšší kvality těchto služeb. Jeho přijetí předcházely různé snahy o reformu ústí k ustavování různých komisí (Bensonova komise, Marreina komise) a vypracovávání zpráv v průběhu 70-tých a 80-tých let. Zákon Courts and Legal Services Act ukončil monopol solicitorů na převody vlastnických práv, jelikož byl vytvořen orgán, který měl pravomoc autorizovat jednotlivce, společnost anebo zaměstnance společnosti k výkonu této právní služby. Zákon přinesl změny také pokud jde o barristery, kteří přišli o svůj monopol vystupování před vyššími soudy. Právo vystupovat před soudem neboli právo být soudem slyšen (right of audience) a vést soudní spory (litigation) bylo přiznáno solicitorům pro soudy Crown Court, High Court, Court of Appeal, Court of Session, Privy Council a House of Lords, za předpokladu získání speciální kvalifikace (Solicitor Advocate). Zákon také zavedl instituci ombudsmana pro oblast práva.

Další změnu přineslo přijetí Legal Justice Act v roce 1999, který významným způsobem reformoval systém poskytování právní pomoci osobám v nevýhodě (Legal Aid).

Poslední velkou změnou je přijetí zákona Legal Services Act z roku 2007, který opět významně zasáhl do poskytování právních služeb v Anglii a Walesu. Zákon byl přijat jako reflexe na zprávu o stavu poskytování právních služeb v Anglii a Walesu Sira Davida Clementiho z roku 2004.¹² Zákon vytvořil orgán s názvem Legal Services Board, který vykonává dohled nad všemi orgány mající regulační kompetence, jako jsou Solicitors Regulation Authority a Bar Standards Board. Došlo také k vytvoření úřadu pro stížnosti, který má mít v kompetenci řešení stížností na všechny právníky formou odškodnění. Důležitou

¹² Sir David Clementi byl pověřen tímto úkolem v červenci roku 2003 Státním sekretářem pro ústavní záležitosti Baronem Falconerem z Thorotonu.

změnou, kterou Legal Services Act 2007 přinesl, jsou dvě nové formy výkonu resp. poskytování právních služeb, a to tzv. legal disciplinary practices a alternative business structures. První forma, legal disciplinary practices, umožňuje, aby ve firmě poskytující právní služby bylo až 25 procent neprávnicků, a také umožňuje sdružování různých typů advokátů. Druhá forma alternative business structure reformuje vlastnictví společností, které bude umožněno také neprávnickům, což dává vzniknout obavám z nástupu tzv. Tesco Law.¹³ Alternative business structures budou moci poskytovat nejen právní, ale i jiné služby (daňové poradenství apod.). Změny vejdou v účinnost postupně v průběhu roků 2010 až 2011. Reforma zavedena zákonem Legal Services Act je výrazným krokem k liberalizaci výkonu advokacie, a sklízí jak pozitivní tak negativní kritiky.

4 Organizace advokacie

Advokacie je svobodným povoláním, a jako taková má nejen svůj vnitřní život, ale také se projevuje navenek vůči okolnímu světu. Potřeba advokacie organizovat se a vytvářet si orgány pro spravování svých záležitostí je tedy přirozená a vyplývá nejen z povahy povolání jako svobodného, ale také z požadavků, které na ni klade objektivní právo. Advokacie se v převážné většině evropských zemí organizuje na samosprávném principu, a je tomu tak i v České republice a v Anglii a Walesu. Konkrétní podoba organizace je ale v obou zemích odlišná.

V České republice je jedinou organizací sdružující advokáty Česká advokátní komora, která je konstruována jako orgán s povinným členstvím. U Anglie a Walesu musíme rozlišovat, o kterou větev právního povolání jde a jaké kompetence máme na mysli. Jak solicitoři tak barristeri mají své vlastní profesní organizace. Pro solicitory je to Law Society, která ale ovšem jistou část svých pravomocí delegovala na orgány na ní nezávislé, a to Solicitors Regulation Authority a Legal Complaints Service. Law Society vykonává své pravomoci nad všemi solicitory v zemi, není ale založena na principu povinného členství. Barristeri jsou profesně organizováni v Inns of Courts s povinným členstvím, ale pro zastupování zájmů a regulaci této profese vznikly i další orgány jako je rada Bar Council a Bar Standards Board. Britský systém je složitější a obsahuje větší počet orgánů vykonávajících svěřené pravomoci nezávisle. Tyto orgány jsou pak obsazovány na základě různých kritérií, čímž je vyloučena možnost provázanosti členů jednotlivých orgánů.

¹³ Je zde velká obava ze vzniku stavu, kdy dojde ke „zneužívání“ právních služeb obrovskými giganty, jaký představuje ve Velké Británii typicky řetězec Tesco

Shodně ale můžeme říct, že uspořádání profesních organizací a jejich orgánů jsou založeny jak na principu samosprávy tak na principu volebním.

V následujících kapitolách stručně pojednám o jednotlivých orgánech a organizacích v obou zemích.

4.1 Česká advokátní komora a jiné orgány mající vliv na advokacii

Profesní organizací sdružující advokáty v České republice je Česká advokátní komora (ČAK). Kompetence ČAK jsou stanoveny primárně v zákoně o advokacii (AZ), dále pak také v dalších předpisech (viz níže).

ČAK je samosprávnou stavovskou organizací s povinným členstvím. Sídlo komory je dle zákona v Praze, v Brně se nachází její pobočka.¹⁴ Orgány komory jsou stanoveny zákonem o advokacii (AZ) obligatorně.

Jsou jimi:

- sněm,
- představenstvo,
- předseda komory,
- kontrolní rada,
- kárná komise,
- odvolací kárná komise a
- zkušební komise.

Podrobnosti o organizaci Komory a jejích orgánů stanoví AZ, organizační řád¹⁵ a další stavovské předpisy.¹⁶ Funkce v orgánech Komory jsou čestné a za jejich výkon přísluší jen náhrada hotových výdajů a náhrada za ztrátu času.

Sněm

Nejvyšším orgánem České advokátní komory je sněm. Právo účastnit se sněmu mají všichni advokáti. Sněm volí členy představenstva, kontrolní rady, kárné komise a odvolací kárné komise. Mezi jeho pravomoci dále patří schvalování stavovských předpisů, schvalování

¹⁴ Pobočka zajišťuje zejména působnost ČAK pro evropské advokáty a advokáty se sídlem v obvodu krajských soudů v Brně a Ostravě a pro jejich advokátní koncipienty.

¹⁵ Usnesení sněmu č. 3/1999 Věstníku, kterým se stanovuje organizační řád České advokátní komory

¹⁶ Usnesení představenstva České advokátní komory ze dne 10. ledna 2006, o poradních orgánech České advokátní komory, v platném znění; Usnesení představenstva České advokátní komory, ze dne 10. ledna 2006, o poradních orgánech České advokátní komory, v platném znění.

zprávy o činnosti, předpisů vztahujících se k organizaci Komory, zřizování fondů a stanovování podmínek pro jejich čerpání. Sněm je svoláván představenstvem Komory každé čtyři roky.

Představenstvo

Představenstvo je výkonným orgánem se čtyřletým funkčním obdobím. Členové představenstva jsou voleni sněmem a jejich počet je 11. Pravomoci představenstva zahrnují pravomoci ve vztahu k rozhodování o vyškrtnutí ze seznamů, o pozastavení výkonu advokacie a výkonu praxe advokátního koncipienta. Jako výkonný orgán zajišťuje představenství řádnou činnost ČAK, spravuje její majetek, přijímá stavovské předpisy, či zajišťuje publikační, dokumentační a studijní činnost.

Předseda České advokátní komory

Předseda Komory jedná jménem komory navenek a ve všech věcech. Jeho pravomoci zahrnují zajišťování řádné činnosti Komory, provádění záznamů v seznamech, rozhodování o určení zástupce nebo nástupce advokáta, o přidělení advokáta, o vyškrtnutí ze seznamu advokátů a advokátních koncipientů a v neposlední řadě také o pozastavení výkonu advokacie a právní praxe advokátního koncipienta. Předsedu volí představenstvo Komory ze svých členů.

Kontrolní rada

Kontrolní rada dohlíží na dodržování zákona o advokacii a stavovských předpisů advokáty a orgány Komory. Členové kontrolní rady jsou voleni sněmem. Kontrolní rada volí ze svých členů předsedu kontrolní rady, který vystupuje v kárném řízení proti advokátovi jako kárný žalobce.

Kárná komise

Kárná komise je orgán, který má v kompetenci rozhodování o kárném provinění advokáta a advokátního koncipienta. Kárná komise rozhoduje v tříčlenných senátech o žalobě podané kárným žalobcem. Kárná komise také zobecňuje poznatky z rozhodování v kárném řízení a je oprávněna předkládat ostatním orgánům Komory svá doporučení. Členové kárné komise jsou voleni sněmem.

Zkušební komise

Činnost zkušební komise se soustřeďuje zejména do oblasti vzdělávání respektive zkoušení uchazečů. Komise schvaluje seznam předpisů, jejichž znalost je vyžadována u advokátních zkoušek a zobecňuje poznatky z advokátních a uznávacích zkoušek.

Odvolací kárná komise

Odvolací kárná komise je orgánem s pravomocemi v oblasti kárných provinění advokátů a advokátních koncipientů. Odvolací kárná komise má 11 členů (podmínky definuje AZ v §47a). Odvolací kárná komise rozhoduje ve tříčlenném senátu o odvolání proti rozhodnutí kárné komise v kárném řízení.

Ministerstvo spravedlnosti

Dalším orgánem, který má vliv na advokacii a její podobu je Ministerstvo spravedlnosti. Ministerstvo spravedlnosti je ústředním orgánem státní správy a vykonavatelem státní moci pro oblast soudnictví, státního zastupitelství, vězenvství a probaci a mediaci. Jeho pravomocce vůči advokacii nalezneme v šesté části zákona o advokacii. Ministr spravedlnosti může v případě, že má za to, že určitý stavovský předpis je v rozporu se zákonem, podat návrh na jeho přezkoumání soudem. Dalšími pravomocemi ministra je možnost být kárným žalobcem v kárném řízení, dále možnost podat návrh na zahájení řízení o vyškrtnutí ze seznamu advokátů nebo o pozastavení výkonu advokacie. Ministerstvo vydává kárný a zkušební řád.

4.2 Solicitoři

Solicitoři představují jednu větev advokátní profese v Anglii a Walesu. Solicitoři jsou organizováni v Law Society, organizaci s pravomocemi nad všemi solicitory v zemi. Členství v Law Society ale není povinné.

Počet solicitorů je v současné době o poznání vyšší jako počet barristerů, více než 110 000 praktikujících a více než 130 000 zapsaných do seznamu.¹⁷ Toto číslo je dosti vysoké a regulace solicitorů proto logicky představuje značně rozsáhlou agendu. Pro sdružování solicitorů se vytvořila již v roce 1830 organizace Law Society. Postupem času bylo vytvořeno několik orgánů Law Society, které pokrývaly její rozsáhlou a různorodou agendu. Law Society v anticipaci požadavků zákona Legal Services Act již v roce 2006 oddělila svoje funkce regulační, reprezentační a funkce disciplinární. V roce 2006 došlo k vytvoření dvou

¹⁷ Zdroj Annual Statistical Report 2008, Research Unit of Law Society, dostupný na internetových stránkách Law Society.

samostatných a zcela nezávislých orgánů Solicitors Regulation Authority a Legal Complaints Service. Tyto převzaly, jak již bylo zmíněno, jednotlivé funkce Law Society a společně s ní dotvářejí systém profesní regulace solicitorů. O těchto orgánech bude stejně tak jako o Law Society stručně pojednáno níže.

Základní zákonnou právní úpravu pro organizaci solicitorů najdeme v zákoně Solicitors Act z roku 1974, ve královských statutech a stanovách Law Society. Prameny jsou i samostatné předpisy vydávané orgány, což jsou zejména pravidla chování Code of Conduct a různé doporučení a stanoviska pro různé oblasti úpravy.

4.2.1 The Law Society

Jak již bylo řečeno výše, Law Society je organizací, která vykonává svou pravomoc nad všemi solicitory v Anglii a Walesu, přičemž nepožaduje, aby všichni solicitoři byli jejími členy.¹⁸

Vznik Law Society datujeme do roku 1830, i když v roce 1845 došlo k její inkorporaci královským dekretem (Royal Charter).¹⁹ Podobně jako Bar Council má taky Law Society pobočku v Bruselu pro prosazování zájmů solicitorů. Pravomoce a povinnosti Law Society jsou upraveny v zákoně Solicitors Act z roku 1974 a v dalších pramenech (viz výše). Základním pramenem pro organizaci Law Society pořád zůstává královský dekret z roku 1845, který byl postupně doplňován dalšími dekrety její a je označován taky jako konstituce Law Society. Dekrety doplňují další dokumenty konstituční povahy jako jsou všeobecná nařízení, stanovy, pravidla chování členů rady, seznam zájmů členů rady a protokoly upravující vztahy mezi jednotlivými orgány Law Society.

Pravomoce Law Society zahrnují úkoly spočívající zejména ve vedení seznamu solicitorů tzv. „roll of solicitors“, dále vydává certifikáty osvědčující oprávnění poskytovat právní služby, upravuje podmínky přístupu k profesi, působí jako odbory pro solicitorskou profesi, prosazuje jejich zájmy jako lobbyistický orgán.

Law Society také zabezpečuje poskytování pomoci a služeb svým členům, poskytování rad ohledně různých aspektů výkonu advokacie (etika, diskriminace, znevýhodnění) včetně organizování konferencí, vydávání publikací, vedení knihovny a dalších oblastí dotýkajících se prakticky každé složky profese solicitorů a jejího výkonu.

¹⁸ Přibližně 85 procent solicitorů jsou členy Law Society. Zdroj Annual Statistical Report 2008, Research Unit of Law Society, dostupný na internetových stránkách Law Society.

¹⁹ Tzv. Royal Charter je jeden ze způsobů vzniku právnické osoby ve Velké Británii. Tahle vznikla kupříkladu BBC.

Law Society má dle zákona Solicitors Act 1974 pravomoc se souhlasem Lorda kancléře, Lorda Chief Justice a Master of the Rolls přijímat předpisy vztahující se ke vzdělávání a přípravě budoucích solicitorů. Tuto pravomoc delegovala na další orgán Solicitors Regulation Authority (viz níže).

Zajímavostí je zveřejňování takzvaného seznamu zájmu členů rady Law Society a jejích dalších orgánů (Register of Interest), kde členové uvádějí své závazky vyplývající z různých vztahů jako jsou pracovněprávní vztahy, členství v organizacích a klubech (Amnesty International, literární kluby apod.), lektorská činnost a mnoho dalších vztahů.²⁰

Výkonným orgánem Law Society je její rada (Council). Rada byla ustavena již královským dekretem z roku 1845 a pozůstává z 105 členů. Za členy rady mohou být voleni členové Law Society. Rada má 4 poradní orgány vykonávající reprezentační funkce a funkce, které na ně byly přeneseny. Těmito orgány jsou Management Board, Legal Affairs and Policy Board, Membership Board and Regulatory Affairs Board. Dále má Law Society další poradní orgány pro jednotlivé funkční oblasti (výbory, komise, pracovní skupiny a jiné).

Struktura Law Society je značně komplikovaná a rozsáhlá a bylo by nad rámec mé práce ji popisovat. Pro další informace o struktuře tedy odkazuji na internetové stránky Law Society.

4.2.2 Solicitors Regulation Authority

Solicitors Regulation Authority (SRA) je poměrně nový organ mající pravomoce v oblasti regulace profese ve vztahu k určování a zajišťování standardů výkonu profese a taky k samotnému výkonu profese. Mezi jednotlivé jeho pravomoce patří tvorba pravidel pro kvalifikaci solicitorů, včetně podmínek pro kvalifikaci solicitorů s právem vystupovat před soudy, dále tvorba pravidel pro výkon advokacie solicitory, určování výše poplatků za vydání certifikátů a další. V každé oblasti svého působení vydává SRA nařízení.

Vznik SRA datujeme k 29. lednu 2007. SRA vykonává svoje funkce shodně s dalšími orgány ve veřejném zájmu a současně za prosazování a dodržování principu rule of law.²¹ V minulosti bylo SRA pojmenováno jako Law Society Regulation Board, ale kvůli zvýraznění jeho nezávislosti na Law Society došlo k přejmenování. SRA pracuje nezávisle na Law Society, i když jisté vazby tradičně přetrvávají. K delegování regulačních pravomocí na

²⁰ V seznamu uvádějí členové také zájmy a závazky svých rodinných příslušníků.

²¹ Pro činnost všech regulačních orgánů vydala vláda ve Velké Británii tzv. 5 principů dobré regulace, kterými jsou přiměřenost, odpovědnost, konsistence, transparentnost a koncentrace.

SRA došlo následkem zprávy Sira Davida Clementiho²², ve které bylo doporučeno oddělení regulačních a reprezentačních pravomocí pro profesní organizace mající obě tyto pravomoce.

Dohled nad činností SRA je svěřen její radě, která je složena z 16 členů (9 solicitorů a 7 nesolicitorů). Z členů rada volí svého předsedu. Jako pomocné orgány rady byly ustaveny komise.

4.2.3 Legal Complaints Service

Legal Complaints Service (LCS) je samostatný a nezávislý orgán s působností pro oblast stížností vůči solicitorům. I když je LCS součástí Law Society, jeho činnost je na ní zcela nezávislá. Vznik LCS datujeme do ledna roku 2006, kdy došlo k oddělení tří funkcí Law Society. Výkon pravomocí Legal Complaints Service probíhá shodně jako u ostatních orgánů ve veřejném zájmu.

Správu Legal Complaints Service vykonává úřad Legal Complaints Service Commissioner zřízený na základě zákona Access to Justice Act 1999. Tento úřad zastává osoba, která je jmenována a odpovídá Lordu kancléři a Státnímu sekretáři pro spravedlnost.

LCS je orgánem, u kterého se silně projevuje princip ochrany spotřebitele, který byl vyjádřen v zákoně Legal Services Act z roku 2007. Hlavním cílem LCS je zaobírat se konkrétním individuálním případem a najít řešení přijatelné pro všechny zúčastněné.

Má vlastní orgán, radu skládající se z 14 členů (7 solicitorů a 7 nesolicitorů), včetně předsedy, která se schází každých 6 týdnů. Kromě rady má také další pomocné orgány, kterými jsou výbory.

Pro situace, kdy se LCS rozhodne nezaobírat se určitou stížností byl orgánem Legal Complaints Service Board vydán řád pro přijímání stížností, který stanovuje podmínky, za kterých je možno stížnost odmítnout a obecné zásady řešení stížností (Complaints Acceptance Policy).

Zajímavostí anglo-waleského systému je možnost obrátit se na **právního ombudsmana**²³ v případě, že klient je nespokojen s řešením své stížnosti v rámci LCS. Tahle možnost je podmíněna lhůtou tří měsíců od vydání konečného rozhodnutí orgánem LCS. Ombudsman ale může tuto lhůtu prodloužit a žádosti vyhovět, pokud jsou k tomu dány

²² Sir David Clementi, Report of the Review of the Regulatory Framework for Legal Services in England and Wales

²³ Institut právního ombudsmana byl zaveden zákonem Courts and Legal Services Act z roku 1990. Právní ombudsman je jmenován Lordem Kancléřem na dobu nejdéle tři roky, přičemž může být zvolen opětovně. Právní ombudsman se zabývá přijímáním podnětu ohledně postupu při řešení stížností na poskytovatelé právních služeb. O výsledcích svého zjištění vypracovává zprávu, v níž doporučí jednotlivé postupy. Osoba, které je doporučení adresováno je povinna do tří měsíců upovědomit ombudsmana o postupu, který zvolila.

zvláštní důvody. Těmito důvody jsou zejména situace, kdy žadatel neměl v moci zabránit nedoručení žádosti ombudsmanovi. Ombudsman nepředstavuje odvolací orgán, i když má v kompetenci doporučit žádost k opětovnému prozkoumání nebo k zaplacení kompenzace žadatelovi.

4.3 Barristeri

Barristeri jsou druhou větví právníkové profese v Anglii a Walesu. V současnosti je v Anglii a Walesu kolem 15 000 barristerů.²⁴ Sdružování barristerů probíhá ještě v průběhu přípravy uchazečů o vstup do profese, kdy každý uchazeč se musí stát členem jednoho z Inns of Court. Pro Inns of Court se souhrnně užívá taky termínu Bar, označující stav barristerů resp. tuto advokátní větev. Inns of Court jsou tak profesními organizacemi barristerů založenými na povinném členství. Na rozdíl od Law Society nemáme k dispozici zakladatelské dokumenty, které by definovaly organizační řád a strukturu, a tak se Bar organizuje jednak organicky na základě zvyků a tradic, a také vydáváním dokumentů, nařízení a rozhodnutí jeho orgánů.

Organizace Bar se vnitřně dělí na studenty, barristery a tzv. Benchers neboli Masters of the Bench, kteří volí mezi sebe další členy z řad barristerů. Je pravidlem, že kterýkoliv barrister může být zvolen, v praxi jsou to ale většinou pouze ti, kteří se stanou soudci nebo pracují pro Inn ve výborech či ve vztahu ke vzdělávání studentů. Benchers tvoří pak výkonný orgán pro ten který Inn. Nejstarší z Benchers je pokladníkem a zastává tuto pozici nejdéle po dobu jednoho roku.

Inns of Courts se o svoje pravomoce dělí s dalšími orgány, kterými jsou rada Bar council a orgán Bar Standards Board.

4.3.1 The Bar Council²⁵

Bar Council se dělí s Inns of Court o reprezentační a regulační funkce ve vztahu k barristerské profesi. Bar Council je koncipována jako rada a její vznik datujeme do roku 1894. Sídlo má v Londýně a pro účely zastupování zájmů v institucích Evropské Unie vytvořila Bar Council pobočku v Bruselu.

Bar Council vznikla za účelem zastupování zájmu barristerů, a proto ji můžeme přirovnat k jakýmsi odborům pro barristery. Základním dokumentem pro její organizaci je její konstituce přijata v roce 1997 ve znění z května roku 2009 společně s konstitucemi pro Inns

²⁴Zdroj www.barcouncil.org.uk/about/statistics/

²⁵ Oficiální název zní The General Council of the Bar a je registrovanou ochrannou známkou.

of Court a pro Inns of Court and Bar Educational Trust. Další úpravu organizace zejména ve vztahu ke složení rady a výběr členů obsahují její stanovy, v platném znění z ledna 2008.

Mezi jednotlivé funkce Bar Council dle předpisů patří:

- obecná reprezentace profese navenek,
- udržování a posilování standardů profese a jejího výkonu,
- řešení stížností a vedení disciplinární řízení vůči barristerům,
- vytváření systému podmínek pro vstup do profese (ve všech fázích),
- úprava vzdělávání a výcviku barristerů,
- potlačování diskriminace,
- obecná propagace neboli publicita profese,
- provádění výzkumu a následná lobby v souvislosti s legislativní činností parlamentu,
- poskytování služeb a zabezpečení svých členů (vybírání poplatků, publikační činnost, organizace konferencí, poskytování rad), nebo
- zastupování zájmů profese v institucích Evropské Unie, na mezinárodní úrovni či vůči Law Society.

Dle konstituce vznikl výkonný výbor rady (General Management Committee). Tento má povahu výkonného orgánu a obstarává běžné potřeby pro fungování rady. Členy výboru upravují stanovy, které přesně definují, kdo může být členem.²⁶ Právo zúčastnit se jednání výkonného výboru má i předseda orgánu Bar Standards Board. Výkonný výbor se dle stanov schází podle potřeby.

Rada má kromě výkonného výboru další poradní výbory, které jsou pojmenovány a členěny v závislosti na jejich agendě (například Evropský výbor, Výbor pro odměňování, Výbor pro legislativní reformy, Výbor právních služeb, Výbor pro vzdělávání, Výbor pro mezinárodní vztahy a další). Stanovy podrobně upravují okruh činností poradních výboru i samotný výkon činností.

V příloze stanov rady je stanoven volební proces do orgánů rady. Tento proces zastřešuje tzv. volební panel, který volí jak členy Bar Standards Board tak členy výborů. Příloha upravuje podrobně systém voleb, jako i podmínky ke zvolení, volební období, možnost znovuzvolení a další.

²⁶ Bod 30 stanov Bar Council.

Členové Bar Council jsou voleni takzvanými Benchers. Detailní popis obsahuje konstituce v části druhé v bodě 3. Rada pak volí ze svých členů předsedu, místopředsedu, pokladníka.

Regulační funkce Bar Council převzal v roce 2006 orgán Bar Standard Board (viz další podkapitola).

4.3.2 The Bar Standards Board

The Bar Standard Board (BSB) je orgán, který vznikl v roce 2006 jako výsledek oddělení regulační a reprezentační funkce Bar Council. Je konstruován jako rada pozůstávající z 15 členů, z čehož je 8 barristerů, a zbylých 7 je nebarristerů. Všichni členové jsou voleni pro práci ve veřejném zájmu a nesmí být členy jiných orgánů. Bar Standards Board představuje orgán zodpovědný za přístup k povolání barristera v Anglii a Walesu. Mezi její pravomoce patří odpovídání na stížnosti veřejnosti pokud jde o chování a přiměřenost zastupování barristery. BSB vede taktéž disciplinární řízení, přičemž nejzávažnější řízení jsou vedena na veřejných zasedáních a zveřejněny na internetové stránce rady.

Bar Standards Board má pět regulačních komisí, které všechny odpovídají Bar Standards Board.

Jsou jimi:

- **Komise pro stížnosti**, která vyšetřuje stížnosti na barristery a také má pravomoc zasáhnout proti barristerům, kteří porušili Code of Conduct nebo poskytli nekvalitní právní službu,
- **Kvalifikační komise**, která zkoumá individuální žádosti uchazečů, kterým může být udělena výjimka ze standardních požadavků pro kvalifikaci,
- **Komisi pro zajišťování kvality**, která je odpovědná za monitorování standardů profese a motivaci k udržování nejvyšší profesionální úrovně v rámci profese,
- **Komise pro standardy**, která má v pravomoci tvorbu etických pravidel tzv. Code of Conduct pro barristery a vydávání směrnic pro výkon povolání, a
- **Komise pro vzdělávání a výcvik**, která má za úkol určovat měřítka pro výchovu a vzdělávání budoucích barristerů a také zajišťuje další vzdělávání v průběhu trvajícího výkonu tohoto povolání.

4.4 Diskuze o sloučení profese

Barristeri a solicitoři jsou oddělenými²⁷ větvemi právní profese v Anglii a Walesu. Je těžké datovat, kdy přesně došlo k jejich oddělení, ale je jisté, že tato tradice trvá již po mnohá staletí.²⁸ Pro obě povolání se používá také výraz právník (lawyer), protože jejich agendou je poskytování právních služeb. Důvody pro přetrvávání rozdělení, jak již bylo pojednáno výše, jsou v první řadě historické. Tradičně byli solicitoři právníky, kteří přicházeli do kontaktu s klientem jako první, a pokud kauza vyžadovala posun k soudu nebo vyšší specializaci, předali případ barristru, který byl ale úplně vyloučen z kontaktu s klientem. Ve skutečnosti ale solicitoři také zastupovali klienty před nižšími soudy a tribunály. Barristeri na druhé straně poskytovali právní rady klientům, i když to dělali prostřednictvím solicitorů. Obě povolání tedy poskytovala právní rady a zastupovala klienty u soudů, a tato situace dala vznik různým snahám o jejich sloučení. Snahy o sloučení obou větví mají v Británii dlouhou historii a mnoho let probíhá diskuze o eventuálním sloučení obou větví. Tradičně byl větší zájem o sloučení připisován větví solicitorů, jelikož tito po dlouhá léta neměli právo vystupovat před vyššími soudy a současně byli vyjmuti z možnosti stát se soudcem.

V průběhu historie se tématem sloučení zabírala například v roce 1979 Bensonova komise,²⁹ která se vyslovila proti fúzi. Ve své zprávě uvedla, že advokátní profese rozdělena do dvou větví dokáže mnohem lépe uspokojit požadavek kvalitních právních služeb a zajistit tak vysokou kvalitu justice. Taky obě organizace reprezentující dvě větve právního povolání se tehdy vyslovily ostře proti fúzi.

V roce 1988 tzv. Marrein³⁰ výbor, který byl ustaven společně organizacemi obou profesí Law Society a Bar Council, doporučil rozšíření práva zastupování u soudu pro solicitory a umožnění přímého přístupu k barristerům také pro ostatní profesionály, jako jsou například účetní. Tyto změny byly následně implementovány a projevíly se zejména v přijetí Courts and Legal Services Act 1990, který výrazným způsobem reformoval tvář advokátní profese v Anglii a Walesu. Žádná ze změn, ale nedoporučila sloučení profesí.

Stručně bych chtěla pojednat o jednotlivých argumentech ve prospěch a proti sloučení profesí. Do popředí všech argumentů proti sloučení bývá tradičně dáván argument historie. I když se nám to vzhledem k naší historické zkušenosti může zdát méně důležité, pro zemi tak

²⁷ Pro advokátní profesi je často používané srovnání s profesí lékaře, kde existuje určitý všeobecný základ pro všechny lékaře a po jisté době se ti, kteří se chtějí specializovat v určitém oboru, stanou konzultanty pro určitý obor.

²⁸ Viz. kapitola 3.2 Vývoj advokacie na britských ostrovech.

²⁹ Komise byla pojmenována po Siru Henry Bensonovi, který komisi vedl a byl její předseda.

³⁰ Výbor byl pojmenován po Lady Mary Marre, která byla jeho předsedkyní.

starou a vybudovanou na tak silných tradicích jako Velká Británie, má tenhle argument jistě značnou váhu.

Mezi další důvody proti sloučení patří

- možnost získat nový pohled na případ v případě, že je předložen barristrovi,
- vysoká odbornost barristerů,
- skutečnost, že barrister plní funkci jistého kontrolního mechanismu vůči solicitorovi,
- názor, že existence specialistů na soudní proces a řízení urychluje a odstraňuje průtahy v průběhu procesu.³¹

Důvody ve prospěch sloučení zahrnují:

- zejména otázku nákladů,³² které se navyšují v důsledku odměn jak pro solicity tak pro barristery,
- skutečnost, že práci barristerům přidělují solicitoři, což otvírá problém závislosti ve vztahu k potencionální kritice instrujících solicitorů,
- kritiku barristerů pro jejich přílišnou specializaci a nedostatek všeobecného přehledu.³³

I když obě profese zůstávají pořád odděleny, můžeme pozorovat legislativní změny, které pozice obou profesí vyrovnávají.

Těmito jsou zejména poskytnutí práva vystupovat u všech soudů solicity, dále umožnění solicitorům stát se soudcem, otevření přímého přístupu klientů k barristerům za účelem dávání instrukcí anebo skutečnost, že řád Královské rady (Queen's Counsel) se uděluje jak barristerům tak solicitorům na základě těch samých kritérií. Další slučující změny, o nichž bylo pojednáno v kapitole o historii, přinesl zákon Legal Services Act v roce 2007.

Tlak na změnu a fúzi je v současné době menší než v minulosti, existuje ale řada autorů, kteří zastávají názor, že jednou zcela jistě ke sloučení obou advokátních profesí dojde.³⁴

³¹ Tumbridge, J.: The Split Profession, 2003, článek dostupný na internetovém portálu www.dockstock.com

³² Otázkou nákladů se intenzivně zabíral taky Sir David Clementi ve své zprávě o stavu právní úpravy advokátní profese v Anglii a Walesu z roku 2004. Sir Clementi poukázal zejména na skutečnost dvojité odměny a tak narůstajících nákladů.

³³ Tumbridge, J.: The Split Profession, 2003, článek dostupný na internetovém portálu www.dockstock.com

³⁴ Reeves, P.: Are Two Legal Professions Necessary?, London, Waterlow, 1986; Cohen, H.: The Dividend Legal Profession in England and Wales – Can Barristers and Solicitors Ever Be Fused?, University of Alabama School of Law Journal of the Legal Profession, Vol. 12, 1987-1988

5 Právní úprava advokacie v obou jurisdikcích

5.1 Prameny právní úpravy

Prameny práva jsou státem uznané zdroje, ze kterých právo jako souhrn pravidel chování čerpáme. Nutno zdůraznit, že pokud jde o výčet pramenů práva ve vybraných jurisdikcích, tyto právní systémy stojí na pomyslné opačné straně. Anglo-waleské právo common law představuje systém vlády práva, někdy nazývaný také soudcovské právo neboli judge-made law a je typickým příkladem, kde jako pramen práva platí kromě zákonů tzv. statute law a obyčejů také soudní rozhodnutí ve formě precedentů neboli cases. Český právní systém na druhé straně reprezentuje kontinentální právní systém, který se vyznačuje psaným právem a množstvím kodexů. Proto je oblast právních pramenů jednou z nejvýraznějších oblastí, kde se projevuje rozdíl mezi oběma zeměmi. A to samozřejmě nejen pokud jde o prameny konkrétní, ale zejména tedy pokud jde o kategorizaci jejich forem.

Z důvodu velkého rozsahu mé práce nevěnuji bližšímu výkladu o právních normách více prostoru, jelikož je na ně v textu práce v souvislosti v jednotlivou materií odkazováno.

Česká republika

V České republice mezi hlavní prameny práva úpravy advokacie patří ústavněprávní normy zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění, a zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. Tyto právní prameny nejvyšší síly obsahují nejdůležitější práva a mezi nimi právo na soudní ochranu, od kterého odvozujeme právo na právní pomoc.

Mezi právní prameny řadíme také dle článku §10 Listiny mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, kterými je Česká republika vázána. Těmito jsou zejména:

- Všeobecná deklarace lidských práv,
- Úmluva o lidských právech a základních svobodách,
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech.

Smlouvy podle čl. §10 Ústavy podobně jako ústavněprávní předpisy vyjadřují nejzákladnější lidská a občanská práva, ke kterým jsou jejich signatáři zavázáni. V případě, že dojde k rozporu mezi smlouvou a zákonem, má smlouva přednost. Práva v těchto smlouvách vyjádřená a jejich smysl se vesměs shodují s ustanoveními vyjádřenými v dalších našich právních pramenech (právo na soudní ochranu nebo právo na obhájce podle zásady spravedlivého procesu).

Dále jsou pramenem práva jednotlivé zákony upravující ve větší či v menší míře činnost advokátů. Na prvním místě je to zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, který komplexně řeší problematiku advokacie. Zákon definuje hlavní podmínky pro vstup do profese, způsoby jejího výkonu, vyjadřuje stěžejní principy profese a jejího výkonu, stanovuje orgány a jejich kompetence, případně zmocňuje k vydávání stavovských předpisů.

Dále sem patří další zákony, a to:

- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění,
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, v platném znění,
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v platném znění,
- Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, v platném znění.

V těchto zákonech nalezneme různé ustanovení vztahující se k výkonu advokacie (například úprava sdružení a smluvních typů v občanském zákoníku, nebo ustanovení týkající se poskytování právní pomoci těm, kteří se ji nemohou domoci sami – občanský soudní řád, trestní zákon, trestní řád a další).

Další skupinou pramenů jsou podzákoné právní předpisy vydávané Ministerstvem spravedlnosti. Těmi nejzásadnějšími pro advokacii jsou:

- Vyhláška č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), v platném znění,
- Vyhláška č. 197/1996 Sb., kterou se vydává zkušební řád pro advokátní zkoušky, v platném znění,
- Vyhláška č. 244/1996 Sb., kterou se podle zákona č. 85/1996 Sb., stanoví kárný řád (advokátní kární řád), ve znění pozdějších předpisů,
- Vyhláška č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů,

- Vyhláška č. 275/2006 Sb., kterou se stanoví způsob zjišťování příjmových a majetkových poměrů žadatele o určení advokáta Českou advokátní komorou k poskytnutí právních služeb bezplatně nebo za sníženou odměnu.

Dále jsou to stavovské předpisy, které jsou vydávány Komorou nebo jejími orgány na základě zmocnění zákonem o advokacii. Nejdůležitějšími stavovskými předpisy jsou:

- Usnesení představenstva ČAK č. 1/1997 Věstníku, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla otěže advokátů České republiky (etický kodex), ve znění pozdějších usnesení,
- Usnesení sněmu č. 3/1999 Věstníku, kterým se schvaluje organizační řád České advokátní komory, v platném znění,
- Usnesení představenstva České advokátní komory, ze dne 10. ledna 2006, o poradních orgánech České advokátní komory, v platném znění.

Anglie a Wales

Pro právní prameny Anglie a Walesu platí charakteristika bohatosti a značné složitosti. Přispívá k tomu i to, že pro jednotlivé oblasti neexistuje komplexní úprava v podobě kodexů a tato je pak obsažena v různých předpisech.

Mezi prameny nejvyšší právní síly, které mají jistě vliv i na advokacii, řadíme základní principy britské nepsané ústavy jako jsou doktrína rule of law a zásada suverenity parlamentu. Zejména rule of law se projevuje v soudcovské činnosti, která na úrovni vyšších soudů dotváří právo (srov. níže precedenty).

Další oblastí jsou mezinárodní smlouvy garantující lidská práva, jak je známe i my. Ve Velké Británii neplatí, že smlouvy o lidských právech se stávají automaticky po ratifikaci součástí právního řádu, nýbrž musí dojít k jejich inkorporaci. Tak tomu bylo i v případě Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, která byla do právního řádu inkorporována přijetím velmi důležitého, a také kritizovaného zákona Human Rights Act v roce 1998.³⁵ K zárukách lidských práv řadíme i zásadu rule of law.

³⁵ Přijetím zákona Human Rights Act nedošlo k založení vázanosti Velké Británie smlouvou, tato byla Úmlouvou vázána již od jejího podepsání v roce 1953. Význam a současně kritiku zákon sklízí v důsledku toho, že zavedl možnost domoci se práv z Úmluvy vyplývajících u domácích soudů. Tahle skutečnost má velký význam pro oblast práva ochrany osobnosti a pomluv, jelikož britské soudy jsou známé svou ochotou přiznávat vysoké finanční satisfakce v podobě odškodného.

Právní úpravu Anglie a Walesu vztahující se přímo k advokacii nalezneme, jak již bylo řečeno, v mnoha pramenech. Jsou to především zákony (statutes). Těmi stěžejními pro advokacii jsou:

- Solicitors Act z roku 1974,
- Courts and Legal Services Act z roku 1990,
- Access to Justice Act z roku 1999,
- Administration of Justice Act z roku 1985,
- Legal Services Act z roku 2007.

Solicitors Act je zákon, který komplexně upravuje solicitorskou větví profese a ve svých jednotlivých ustanoveních upravuje postupně otázky přístupu k profesi, jejímu výkonu, odměny solicitorů nebo disciplinárního postupu. Zákon taktéž zmocňuje jednotlivé orgány k vydávání předpisů k upřesnění základní úpravy zákona. Další zákony společné pro obě profese pak upravují obecné otázky poskytování právních služeb, získávání oprávnění, definování právních služeb, taktéž upravují některé orgány mající vliv na advokacii, případně na ně delegují pravomoce.

Další prameny představují předpisy jednotlivých orgánů s pravomocemi v oblasti organizace a regulace advokacie. Těmito jsou zejména:

- Code of Conduct of the Bar of England and Wales pro barristery,
- Code of Conduct for Solicitors pro solicitory,
- Konstituce Bar Council, přijatá společně s Konstitucí Inns of Court,
- Královské dekrety Law Society,
- Stanovy Bar Council a Law Society.

Zajímavostí je, že pravidla chování Code of Conduct pro solicitory obsahují současně s jednotlivými pravidly také jejich vysvětlení a i když tato vysvětlení nejsou závazná, zcela jistě napomáhají porozumění a správné interpretaci pravidel.

V neposlední řadě nalezneme úpravu advokacie také v rozhodnutích, pokynech a příkazech osob, které mají pravomoci upravovat otázky úpravy advokacie. Mezi tyto osoby patří Lord kancléř mající řadu pravomocí vůči advokacii celkově nebo tzv. Master of the Rolls, který má pravomoci vůči solicitorům a spravuje vedení seznamu zapsaných solicitorů.

Důležitým pramenem práva na britském kontinentu jsou také rozhodnutí soudů ve formě precedentů jako závazných rozhodnutí soudů. Soudní rozhodnutí ve formě precedentů mají v Anglii a Walesu pravomoc vydávat pouze vyšší soudy.³⁶ Pro bohatost tohoto pramene je obtížné jej zcela obsáhnout, vždyť dal vznik samostatné větvi advokátní profese. Řada těchto rozhodnutí se totiž vztahuje ke konkrétním situacím a poskytuje tak zdroj pravidel chování jen pro určitý konkrétní problém nebo přispívá k posílení principů vyjádřených v jiných pramenech. Nejzávažnějšími precedenty jsou například případ *Groom v Crocker*³⁷ vztahující se k solicitorovým povinnostem vůči klientům a vztahu solicitor – klient, nebo případ *Midland Bank Trust Co Ltd v Hett, Stubbs & Kemp*³⁸, vyjadřující důležitost smluvního ujednání mezi solicitem a klientem. Pro barristery je důležitý případ *Rondel v Worsley*,³⁹ který vyloučil existenci smluvního vztahu mezi barristrem a solicitem nebo barristrem a klientem, anebo série případů vztahujících se k imunitě barristerů být žalován za porušení povinností *Rondel v Worsley*, *Hall v Simons*, *Moy v Pettmann Smith (A Firm) & Anor* a další.⁴⁰

Mezi poslední z pramenů patří také obyčej a zvyklosti. Mezi tyto prameny můžeme zařadit zejména povinnost nošení paruky nebo taláře⁴¹, průběh ceremonie „call to the bar“ anebo tradiční chování barristerů vůči soudcům a vůči jiným barristerům (srov. pozn. 59).

5.2 Předpoklady pro výkon advokacie

Předpoklady pro výkon advokacie představují souhrn požadavků, které musí uchazeč splnit pro úspěšné kvalifikování se advokátem. Jsou tedy vyjádřením formální složky advokacie. Tyto požadavky reflektují historický vývoj profese v dané zemi a její tradice. V neposlední řadě se na formování těchto požadavků podílí také společenské požadavky doby a nezanedbatelné je jistě stále více postupující sblížování právních řádů tlakem globalizace.

Společným pro obě země je primární požadavek vysokoškolského vzdělání. Česká právní úprava je poněkud rigidnější co se vzdělání týče a umožňuje vstup do profese jenom uchazečům s vysokoškolským diplomem z oboru právo. Britská právní úprava počítá také

³⁶ Dle struktury a hierarchie soudů je to nejprve High Court of Justice s divizemi Queen's Bench Division, Chancery Division a Family Division, dále pak Court of Appeal a soustavu uzavírá Supreme Court of United Kingdom, dříve znám pod názvem House of Lords (vznikl již v roce 2005, ale svoji činnost zahájil až 1. října 2009).

³⁷ *Groom v Crocker* [1939] 1 KB 194, Zdroj databáze Westlaw International

³⁸ *Midland Bank Trust Co Ltd v Hett, Stubbs Kemp* [1978] 3 WLR 167, Zdroj databáze Westlaw International

³⁹ *Rondel v Worsley* [1969] 1 AC 191, Zdroj databáze Westlaw International

⁴⁰ *Rondel v Worsley* [1967] HL, *Hall v Simons* [2000] HL, *Moy v Pettmann Smith (A Firm) & Anor* [2005] HL, Zdroj databáze Westlaw International

⁴¹ Bez těchto náležitostí nemůže být barrister soudem „slyšen“ (heard) nebo „viděn“ (seen).

s možností absolvování konverzního kurzu, který zabezpečí potřebnou úroveň právních znalostí v případě, že uchazeč vystudoval jiný obor než právo a poskytuje tedy možnost ucházet se o vstup do advokátní profese širšímu okruhu lidí. Pokud jde o samotný průběh kvalifikace, najdeme tu nejen rozdílné ale i společné prvky jako jsou povinná praxe či zkoušky, a to ve více či méně shodné formě. Koncepce vzdělávání uchazečů o vstup do advokátní profese se liší jednak délkou studia na vysoké škole, které u nás činí 5 let a v Anglii a Walesu 3 roky, ale pak také skutečností, že značná část přípravy na budoucí povolání je v kompetenci tzv. autorizovaných poskytovatelů, kterými jsou zejména právnické školy a univerzity. U nás má profesní průprava zodpovídající praxi advokátního koncipienta charakter spíše výkonu práce v pracovním poměru plněním pracovních úkolů dle úrovně koncipientových schopností.

Zajímavostí pro kvalifikaci v obou zemích je srovnání požadavků na studenty resp. uchazeče o vstup do advokátní profese. Advokacie v České republice postrádá kupříkladu v procesu přípravy na výkon advokacie složku, která by obsahovala komunikační a jiné dovednosti (například jednání s klientem) nutné pro kvalitní výkon tohoto povolání. V průběhu praxe advokátní koncipienta jsou sice advokátní koncipienti povinni se zúčastňovat seminářů a školení, tyto jsou ale vesměs odborně zaměřené. Jako jistou satisfakci považují přetrvávající institut ústních zkoušek u nás, které v tomto ohledu poskytnou studentům jistou přípravu do budoucna.

V následujících podkapitolách se budu stručně věnovat průběhu kvalifikace v obou zemích.

5.2.1 Advokátní koncipient

Podmínky pro přístup k advokátní profesi v České republice jsou vyjádřeny v zákoně o advokacii (AZ) v §4 a násl.. O samotném přístupu rozhoduje pak Česká advokátní komora. Povinnou součástí kvalifikace advokátů v České republice je vykonání praxe advokátního koncipienta. Praxe má za cíl připravit budoucí advokáty na výkon advokátní profese pod dohledem a vedením zkušeného advokáta. Délka praxe je stanovena zákonem na tři roky. Podmínky pro zápis do seznamu advokátních koncipientů stanovuje rovněž zákon o advokacii v §37 a jsou jimi plná způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, vysokoškolské vzdělání v oblasti práva⁴² z domácí nebo zahraniční univerzity. Pro zápis do seznamu advokátních

⁴² V souvislosti s touto podmínkou srov. případ z roku 2009, kdy absolvent Policejní akademie ČR Mgr. Jan Peška neúspěšně žádal o zápis do seznamu advokátních koncipientů. Městský soud v Praze ale v srpnu 2009

koncipientů je nutno splnit také podmínku, aby uchazeči o zápis nebylo uloženo kárné opatření vyškrtnutí ze seznamu advokátních koncipientů nebo kárné opatření bylo zahlazeno. A konečně důležitou podmínkou je také to, aby žadatel o zápis do seznamu advokátních koncipientů byl k advokátovi nebo ke společnosti v pracovním poměru.

Po splnění všech zákonných podmínek je žadatel zapsán do seznamu advokátních koncipientů, který vede ČAK.⁴³ Na zápis do seznamu je právní nárok, a právní úprava tak neposkytuje ČAK prostor k uvážení. V průběhu výkonu koncipientské praxe je advokátní koncipient povinen průběžně si rozšiřovat vzdělání a osvojovat si zkušenosti potřebné pro výkon advokacie.⁴⁴ Dále je koncipient povinen zúčastňovat se školení a seminářů pořádaných ČAK. Účast na těchto vzdělávacích akcích musí být koncipientovi ze strany advokáta umožněna a považuje se za výkon práce. Po absolvování praxe advokátního koncipienta skládá koncipient advokátní zkoušku. Podrobnosti o zkoušce upravuje zkušební řád.⁴⁵ Po úspěšném složení advokátní zkoušky může advokátní koncipient požádat o zápis do seznamu advokátů. Podmínky pro zápis definuje AZ v §5, kde k podmínkám do zápisu seznamu advokátních koncipientů přistupují další podmínky jako složení slibu, uhrazení poplatku, složení zkoušky, vykonání praxe advokátního koncipienta, nebo požadavek nevykonávání činností neslučitelných s výkonem advokacie a v AZ vyjmenovaných a další. Po zápisu vydá Komora advokátovi osvědčení o zápisu a identifikační průkaz, které ale pouze prokazují jeho oprávnění advokacii vykonávat a nemají vliv na vznik samotného oprávnění, to vzniká zápisem do seznamu advokátů (srov. §4 a §2 AZ).

5.2.2 Legal Practice Course

Úpravu kvalifikace pro solicitory má v kompetenci orgán Solicitors Regulation Authority, který toto zmocnění získal zákonem Solicitors Act 1974. V souvislosti s úpravou vydává tento orgán rozsáhlé předpisy determinující obsah, poskytovatele a další náležitosti kvalifikace.

Kvalifikace solicitorů začíná tzv. akademickou fází, kterou představuje ukončené vysokoškolské vzdělání v oboru právo. Pokud se jedná o jiný obor než právo, musí uchazeči

rozhodl v jeho prospěch. ČAK k případu vydala stanovisko dostupné na své internetové stránce, ve kterém vyjádřila svou obavu z „revolučnosti“ případu a zároveň oznámila, že podá dovolání k Nejvyššímu soudu.

⁴³ Zápisy do seznamu advokátních koncipientů jsou publikovány také ve Věstníku, který vydává ČAK čtvrtletně.

⁴⁴ Článek 3 odst. 2 Usnesení představenstva České advokátní komory ze dne 10. března 1998 č. 1/1998 Věstníku, o výchově advokátních koncipientů a dalším vzdělávání advokátů, v platném znění.

⁴⁵ Vyhláška č. 197/1996 Sb., kterou se vydává zkušební řád pro advokátní zkoušky, v platném znění.

projít tzv. Common Professional Examination⁴⁶, což je zkouška z hlavních předmětů předepsaná společně organizacemi Bar Standards Board a Solicitors Regulation Authority.⁴⁷ Kurz, který zkoušce předchází, trvá jeden rok v prezenční formě studia nebo dva roky ve formě kombinované.

Po akademické fázi následuje fáze tzv. profesního vzdělávání (vocational stage), která se skládá z ročního kurzu Legal Practice Course (LPC). V průběhu kurzu se studenti učí dovednostem potřebným pro řádný výkon profese. K definování dovedností vydal orgán SRA rozsáhlé pokyny.⁴⁸ Kromě znalostí z různých právních odvětví se tady studenti učí také dovednostem jak vést jednání s klientem, jak udělovat rady a dalším. Poskytovateli kurzů jsou hlavně univerzity a vysoké školy, které k tomu mají autorizaci od SRA.

Po úspěšném absolvování LPC, následuje fáze, která se nazývá traineeship a je velmi podobná naší praxi advokátního koncipienta. Uchazeči uzavřou s právníckou firmou smlouvu tzv. trainee contract, na základě kterého budou vykonávat práci pod dohledem zkušeného solicitora po dobu dvou let. Následně mohou požádat profesní organizaci Law Society o zápis do seznamu solicitorů. Na rozdíl od naší úpravy obsahuje anglická úprava ještě podmínku získání certifikátu osvědčujícího oprávnění poskytovat právní služby, který vydává Law Society na dobu jednoho roku za poplatek. Jenom solicitoři vlastní tento certifikát jsou oprávněni poskytovat právní služby. Podmínky získání certifikátu definuje zákon Solicitors Act 1974 v paragrafu 10. Studenti - trainees mají také každoročně orgánem SRA stanovenou minimální výši odměny orgánem Solicitors Regulation Authority.⁴⁹

5.2.3 Bar Vocational Course⁵⁰

Kvalifikace barristerů probíhá shodně jako kvalifikace solicitorů v několika fázích a začíná takzvanou akademickou fází. Budoucí barristeri musí získat vysokoškolský diplom v oboru právo nebo v jiném oboru. V případě, že je obor studia jiný než právo, musí uchazeči shodně jako solicitoři absolvovat konverzní kurz CPE (viz výše).

46 Tzv. „conversional course“ je zakončen zkouškou Common Professional Examination v rámci programu s názvem Graduate Diploma in Law.

47 <http://www.sra.org.uk/cperulesjointacademicstageboard.pdf>

48 Legal Practice Course Standards, dostupný na internetových stránkách SRA.

49 V roce 2009 pro práci v centrálním Londýně činí minimální roční mzda 18 590 liber a pro práci jinde v Anglii a Walesu činí minimální roční mzda 16 650 liber. SRA ale kromě minimální mzdy stanovuje i mzdu doporučenou, která je vyšší (pro Londýn 19 040 liber, mimo Londýn 16 940 liber) Zdroj internetová stránka SRA, záložka zpráv.

50 Název Bar Vocational Course se bude používat jenom do roku 2010. Od roku 2010 se kurz změní a bude přejmenován na Bar Professional Training Course.

Následuje profesní fáze kvalifikace, kterou tvoří kurz zvaný Bar Vocational Course (BVC).⁵¹ Regulace vzdělávání barristerů je v kompetenci orgánu Bar Standards Board, který k tomuto účelu vydává řadu dokumentů a doporučení. Délka kurzu je v případě prezenční formy jeden rok a v případě formy kombinované dva roky. Před tím než uchazeči začnou s kurzem, musí být členy jedné ze čtyř právnických „kolejí“ tzv. Inns of Court. Tyto instituce sídlí v Londýně a jsou jimi jmenovitě Lincoln's Inn, Inner Temple, Middle Temple a Gray's Inn. Každá z těchto institucí má svou typickou atmosféru a vnitřní život. Inns of Court mají v životě každého barristera významné místo a nemalý podíl na způsobu výkonu profese barristera. V průběhu studia BVC jsou studenti povinni se seznámit se zvyky a tradicemi svého Inn a dodržovat řád, který v něm platí. To mimo jiné zahrnuje určitý počet večeří (původní počet 18 byl snížen na 12), kde mají studenti možnost seznámit se s kolegy a vést různé právní debaty. Podle zvyku může být student kdykoliv vyzván k prezentování právního názoru na určité téma. Obsahem Bar Vocational Course jsou dovednosti nutné pro řádný výkon povolání jako psaní právních textů opinions, hledání v případech, vystupování u soudu, vedení výslechu a další jiné. Dále sem patří také předměty zaměřené na právní znalosti a to civilní proces a náhrady, trestní proces a trestání, dokazování anebo etické principy profese. Pro profesi barristera platí, že k jejímu výkonu je nutná jistá dávka výřečnosti a schopnosti veřejně vystupovat⁵² a studenti se v kurzu učí také těmto dovednostem.

Výhradně Inns jsou oprávněny vykonávat proceduru zvanou „call to the bar“, která je klíčovou a již tradičně znamená vstup do advokátní profese barristera.

Následující fází je fáze zvaná pupillage⁵³, která trvá rok a je oddělena do dvou etap po šesti měsících. V prvních šesti měsících student pouze sleduje školitele a doprovází ho na jednání.⁵⁴ V dalších 6 měsících již pracuje na přidělených případech barrister-student (pupil) sám. Po absolvování pupillage má barrister povinnost najít si místo (tenancy) v komoře barristerů, odkud bude advokacii vykonávat.⁵⁵

Barristeri mají ve Velké Británii velkou politickou sílu navzdory skutečnosti, že jejich počet je daleko nižší než počet solicitorů. Zásahu na významu této větve právního

⁵¹ Seznam škol, které jsou oprávněné vést kvalifikační kurz barristerů je uveden v Příloze č.1.

⁵² Z řad barristrů vzešlo mnoho významných politických osobností Velké Británie, jako byli kupříkladu Winston Churchill nebo Tony Blair.

⁵³ Je zajímavé, že barristeri mohou v poslední fázi kvalifikace užívat titulu barrister navenek jako označení, zatímco solicitoři mají užívání takového označení v průběhu traineeship ještě zakázáno.

⁵⁴ Někdy se používá také termín, že žák (pupil) je jeho stínem.

⁵⁵ Barristeri jsou vnitřně hierarchicky oddělení na takzvané „juniors“ a „QCs“. Termín „juniors“ není spojen s věkem ani s nedostatkem zkušeností, ale označuje jednoduše ty barristerybarristry, kteří nejsou členy tzv. Královské rady (Queen's Counsel). QCs jsou barristeri, kteří po alespoň deseti letech praxe dosáhnou pocty být členy Královské rady.

povolání měl také fakt, že historicky v průběhu kvalifikace konkrétně ve fázi pupillage nebyli uchazeči placeni a tudíž přednost měli ti, kterým to finanční situace umožňovala, což byli zejména příslušníci vyšších společenských vrstev.

5.3 Výkon advokacie

Postihnout a s úplností definovat výkon advokacie není možné (srov. výklad o pojmu advokacie v úvodu). Obecně se dá říct, že výkonem advokacie rozumíme poskytování právních služeb nebo právní pomoci. Také právní prameny obou zemí používají demonstrativní výčty pokud definují výkon advokacie. Je tomu tak zejména proto, že obsáhnout všechny případy, kdy dochází k poskytnutí právní služby je nemožné. Těmi nejčastějšími právními službami jsou ale zejména poskytování právních rad, příprava právních dokumentů, sepisování listin, zastupování před soudy a jinými orgány. V Anglii a Walesu k nim můžeme přiřadit také sepisování posledních vůlí a právo provádět převody vlastnických práv (angl. termín conveyancing), ke kterému jsou zmocněni solicitoři.⁵⁶

Výkon advokacie ovlivňuje velké množství faktorů, které dotváří jeho konečnou podobu, a v neposlední řadě hlavně kvalitu. Je zájmem každého demokratického státu, aby poskytované právní služby byly kvalitní, a proto by měl vytvořit anebo alespoň umožnit vytvoření co nejlepších podmínek pro jejich výkon.

V jednotlivých podkapitolách pojednám o různých složkách výkonu advokacie v obou vybraných jurisdikcích.

5.3.1 Základní principy výkonu advokacie

Advokacie jako stav má ve společnosti důležitou funkci spočívající v ochraně spravedlnosti. Proto je poskytování právních služeb a advokacie sama založena na mnoha principech, které mají různou povahu. Řadíme sem principy právní, etické i morální. Záleží na konkrétní zemi jaký princip se bude uplatňovat. Kategorizace principů je značně obtížná, a to hned z několika důvodů. Jedním z důvodů je skutečnost, že sem můžou patřit různé principy, dále pak ne všechny tyto principy jsou nutně vyjádřeny v právních normách. Nemůžeme opomenout také fakt, že některé principy jsou považovány za důležitější, některé za méně důležité. Konečně také dochází k situacím, kdy se jednotlivé principy prolínají a s malými nuancemi vyjadřují totéž.

⁵⁶ Právo dělat úkony spojené s převody vlastnických práv mají také licencovaní převodci, kteří toto právo získali zákonem Administration of Justice Act v roce 1985. Pro případy výkonu služby licencovaným převodcem náleží ale konečné schválení převodu solicitorovi.

Pokusím se definovat alespoň ty nejzákladnější principy výkonu advokacie pro obě země, protože považuji principy za jednu z charakteristik advokacie, která se následně prolíná do práv a povinností advokátů a nachází v nich konkrétní vyjádření. Protože tak jak právo je i konstrukce principů komplexní a musí být nahlížena širších souvislostech.

Pro Českou republiku jsou základní principy vyjádřeny zejména v zákoně o advokacii dále pak v Pravidlech profesionální etiky a soutěže advokátů České republiky (etický kodex) a také v Etickém kodexu advokátů EU.

V Anglii a Walesu jsou principy výkonu advokátní profese vyjádřeny v pravidlech chování advokátů Codes of Conduct. Jak barristeri tak solicitoři mají svoje vlastní pravidla chování vydané svými regulačními orgány, Bar Standards Board pro barristery a Solicitors Regulation Authority pro solicitory. Hlavní principy jsou vyjádřeny i v zákoně Legal Services Act 2007 v paragrafu 1 odst. 3. Jako pro člena EU platí pro Velkou Británii také Etický kodex advokátů EU.

Po prozkoumání těchto předpisů, můžu říct, že obsahují principy velice podobné a proto o nich pojednám souhrnně, přičemž, kde to bude nutné upozorním na odchylnost nebo upřesnění.

Nezávislost

Jako jedním z hlavních principů výkonu advokacie je akcentován princip nezávislosti advokáta. AZ jej vyjadřuje v §3 odst. 1, Code of Conduct pro solicitory v pravidle 1 a Code of Conduct pro barristery v části třetí v bodu 302. Princip nezávislosti má poskytovat záruku, že poskytnutá právní služba bude mít tu nejvyšší kvalitu. Neznamená to ale, že by snad advokát opravňovala advokáta k zvlí. Princip nezávislosti chápeme zejména jako nezávislost na státní moci resp. vládě a moci výkonné a jeho projevem je také dobrovolné podřízení se státní regulaci. Advokáti jsou těmi, kteří se zformovali právě za účelem boje s mocí veřejnou a jakákoliv závislost neblaze zasahuje do výkonu advokátní profese. Nezávislost jako primární požadavek se uplatňuje jak na advokacie jako celek, tak na advokáta jednotlivce. Advokát musí být při výkonu své profese prost jakýchkoliv omezení, hrozeb či eventualit postihů v důsledku poskytnutí právní služby. Nezávislost advokacie má ale svoje limity v podobě odpovědnosti, kární, za škodu a trestní (viz samostatná podkapitola).

Zákonnost a zájem na ochraně spravedlnosti

Dalším principem nejvyšší důležitosti je dodržování právních předpisů a s tím spojený zákaz jednat protiprávně. V Anglii a Walesu panuje doktrína vlády práva neboli rule of law a

tenhle princip má širší obsah a charakter. Vyjadřuje zásadu, že právo má jistý společný smysl založený na demokratických hodnotách a lidských právech a ne vždy je vyjádření v zákonech nejpřesnější. U nás jsou advokáti zavázáni k dodržování právních předpisů a v jejich mezích pokynů klienta. Právo jako obecně platný normativní systém vytváří rámec života každého jednotlivce a pro chování osob platí, že právo buď dovoluje nebo zakazuje, neboť třetí cesta není.⁵⁷ Z této premisy musíme vycházet při chápání principu zákonnosti. Advokát je primárně povinen dodržovat právní normy (ať psané nebo nepsané) a v souladu s těmito dodržovat další principy vyjádřené prostřednictvím práv a povinností. Protiprávnost legitimuje advokáta například k odmítnutí poskytnutí služby.

„Ve všech věcech“ neboli výlučnost

Princip výlučnosti je u nás vyjádřen v §3 odst. 2 zákona o advokacii jako oprávnění advokátů poskytovat právní služby ve všech věcech. Právní úprava Anglie a Walesu sice na žádném místě výslovně zásadu výlučnosti neuvádí, můžeme ji ale dovozovat z charakteru a konstrukce definování právních služeb. Zákon Legal Services Act operuje s pojmem vyhrazená právní činnost (reserved legal activity), čímž definuje poskytované právní služby (paragraf 12 odst. 1), k výkonu kterých jsou oprávněni pouze advokáti. Tímto vymezením de facto vyjadřuje princip výlučnosti, aniž by jej musel výslovně vyjádřit.

Výlučnost advokacie je důležitým principem odlišujícím advokacii od jiných povolání. Advokát oprávněn poskytovat právní služby může toto oprávnění vykonávat v rozsahu celého právního řádu. Pokud by advokacie neměla charakter výlučnosti, nemohla by být zajištěna kvalita a jistota právních služeb.

Konečně princip výlučnosti neznamená, že by poskytování některých právních služeb bylo zakázáno. Je přirozené, že některé služby související s právem jsou poskytovány i jinými osobami než advokáty (notáři, daňoví poradci).

S principem výlučnosti advokacie souvisí požadavek postihu těch, kteří poskytují právní služby, aniž k tomu mají oprávnění. Tento jev, známý jako pokoutnictví je velmi nežádoucí, neboť neposkytuje dostatečnou záruku kvality poskytovaných služeb. Obě země se s problémem pokoutnictví vypořádaly po svém. Česká republika jej sice přímo v AZ neupravuje, ale v trestním zákoně najdeme ustanovení, které trestně postihuje nedovolené podnikání, čímž pokoutnictví zcela jistě je.

⁵⁷ Švestka, J., Dvořák, J.: Občanské právo hmotné, I. díl, 5. vydání, Wolters Kluvej, Praha 2009, str. 34

V Anglii a Walesu je pokoutnictví shodně trestním činem a pro solicitory je upraveno zákonem Solicitors Act 1974, který stanoví tresty za takto vykonávanou činnost. Solicitors Act konkretizuje na rozdíl od našich pramenů více případů a zavádí trestní odpovědnost taktéž pro případy neoprávněného užívání jména v úmyslu vyvolat dojem oprávnění k výkonu advokacie nebo přípravy dokumentů dle zvláštních zákonů⁵⁸ jako i dalších právních služeb. Odpovědnosti se může osoba zbavit v případě, že prokáže, že služba byla vykonána bez očekávání jakékoliv úplaty. Pro obě profese společně je pokoutnictví definováno jako trestní čin také v zákoně Legal Services Act 2007 v paragrafu 14. Zajímavostí úpravy zákonem z roku 2007 je možnost vyvinění se v případě, že obviněný prokáže, že nevěděl a ani důvodně vědět nemohl, že dochází k páčání trestního činu. Konečně zákon Court and Legal Services Act 1990 obdobně postihuje neoprávnění poskytování právních služeb.

Principy ve vztahu ke klientovi

Advokát je především poskytovatelem právních služeb svým klientům, přičemž nesmí rozlišovat zda za úplatu nebo nikoli. Vztah advokát – klient jako základní vztah poskytování právních služeb se řídí mnoha principy, které nelze od sebe oddělit, a proto tuto oblast tvoří ne jeden ale hned skupina principů. Tato skutečnost se projevuje v předpisech tím, že principy vztahující se ke vztahu advokát – klient jsou povětšinou roztroušeny do mnoha ustanovení, kde se obsah těchto principů následně prolíná s obsahem jednotlivých povinností advokátů vůči klientům. Současně se tyto principy pohybují mnohdy chápou shodně s principy etickými. Jelikož vztahu advokát – klient se věnuji níže, vyjmenuji je jenom stručně. Jednak sem patří jednání v zájmu klienta, princip mlčenlivosti, princip přiměřenosti odměny advokáta, zákaz střetu zájmů, důvěra, požadavek „dobrých služeb“ a další.

Další principy

Jak již bylo naznačeno, principů je nespočetně. Každá oblast dotýkající se advokacie a jejího výkonu se řídí určitými principy. V této poslední skupině chci připomenout další principy, které nemají sice charakter principů základních, ale to jim neubírá na důležitosti a v žádném případě nesnižuje jejich význam. Tyto předpisy patří totižto do různých oblastí a složek advokacie, ve kterých se uplatňují. Jsou to zejména principy soutěže advokátů požadující nezavádějící a vkusnou publicitu. Dále sem řadíme principy vystupování při jednání před soudy, které vyžadují prokazování respektu a úcty vůči soudy.⁵⁹

⁵⁸ Land Registration Act 1925

⁵⁹ V souvislosti s principem dlužno připomenout různé tradice, které barristeri dodržují v kontaktu se soudci od dob dávných do dnešních dnů. Takou tradicí je například to, že soudce nesmí zůstat v soudní místnosti sám a

5.3.2 Způsoby výkonu advokacie

Ve způsobech výkonu advokacie najdeme v obou jurisdikcích podobné ale i rozdílné znaky. Způsobem výkonu advokacie rozumíme uznanou formu jakou daný subjekt má při výkonu profese. Tady je potřeba připomenout, že Velká Británie nezná některé formy našeho podnikání, a proto je někdy možné je popsat pouze na základě formálních či materiálních znaků.

Výkon advokacie v obou jurisdikcích vykazuje shodné rysy. Těmito rysy jsou úprava v zásadě shodných způsobů výkonu advokacie, a to jako podnikatele nebo v zaměstnaneckém poměru. Je přirozené, že konkrétní formy výkonu advokacie jsou rozdílné a rozdílný je i jejich počet. Základní shodné rysy nám ale potvrzují, že pojetí advokacie a její výkonu je vesměs stejné. Stejně jsou i snahy jednotlivých zemí liberalizovat výkon advokátní profese za zachování charakteristik profese a respektování jejích principů. Konečně výčet shodných znaků zahrnuje také oprávnění výkonu advokacie státních příslušníků členských států EU a státních příslušníků jiných států, než je stát domovský a členský stát EU.

Česká republika

V České republice je výkon advokacie umožněn zásadně čtyřmi způsoby. Jsou jimi dle zákona o advokacii výkon advokacie:

- samostatně,
- společně s jinými advokáty ve sdružení,
- jako společníka společnosti nebo zahraniční společnosti, anebo
- v pracovním poměru jako zaměstnaný advokát.

Advokát je při výkonu advokacie je povinen používat označení „advokát“. Zákon vylučuje výkon advokacie ve vícero formách současně.

Tradičním způsobem výkonu advokacie je **samostatný výkon** advokacie. Zákon o advokacii neobsahuje další bližší úpravu této formy vyjma ustanovení o sídle advokáta. Pro tuto formu tedy obecně platí, že je zvláštním druhem povolání vykonávaným podle

pořád musí být přítomen alespoň jeden barrister. Dále je tradiční také oslovení mezi barristery („my learned friend“), který je pozůstatkem z dob, kdy Bar byla profesí několika mužů, kteří se navzájem znali. Barristeri jsou také jedinými právníky v Anglii a Walesu, kteří nosí k soudu formální oděv. Podoba tohoto oděvu zůstala stejná jako za časů smrti krále Williama III.. Tehdy advokacie v smutku nosila tmavé hábity, původně s kapucí. Dnes tyto hábity obsahují jenom trojúhelníkový kus látky. Tento kus připomíná kapsu na peníze a je často považován za místo, kam se dávaly mince na podporu advokáta mluvit déle. I když tento názor se zčásti zakládá na pravdě, jelikož bylo nevhodné mluvit s barristrem o penězích, kapuce sloužila primárně k vyjádření smutku a ne na sbírání peněz. Další významnou součástí oděvu barristrů je paruka z koňských vlasů.

speciálního zákona, a to zákona o advokacii. Nedostatek úpravy nemusíme nutně chápat jako negativum. Může být také vyjádřením jednoho ze základních principů advokacie – nezávislosti.

Dalším způsobem je výkon advokacie ve **sdužení** společně s jinými advokáty. Vznik sdužení podléhá režimu občanského zákoníku, konkrétně §829 a násl., který upravuje obecně smlouvu o sdužení. Pro vznik sdužení advokátů ale platí přísnější úprava, která spočívá v podmínce písemné smlouvy o sdužení. V případě nedodržení této podmínky platí, že advokáti vykonávají advokacii samostatně. Pouze advokáti mohou být účastníky sdužení a jako takoví jsou povinni advokacii vykonávat pod společným jménem. Ze společného jména musí být zřejmé, že se jedná o sdužení, jehož předmětem činnosti je výkon advokacie. Sdužení může zaměstnávat další advokáty pro výkon advokacie.

Poměrně častým způsobem výkonu advokacie je výkon advokacie ve **společnosti**. Advokát může vykonávat advokacii jako společník veřejné obchodní společnosti, komanditní společnosti. Dále také může advokacii vykonávat jako společník společnosti s ručením omezeným. Výhody výkonu advokacie jako společník společnosti s ručením omezeným spočívají zejména v omezeném ručení za závazky společnosti. Podmínkou pro výkon advokacie jako společník společnosti je skutečnost, že její společníky jsou pouze advokáti a předmětem podnikání je pouze výkon advokacie.⁶⁰ Pro výkon advokacie jako společník společnosti se na advokáta vztahuje právní úprava obchodního zákoníku, nestanoví-li AZ něco jiného.

V roce 2006 byla novelou zákona o advokacii⁶¹ zavedena možnost výkonu advokacie v pracovním poměru jako tzv. **zaměstnaný advokát**. Pracovní poměr může mít advokát k jinému advokátovi nebo ke společnosti anebo k zahraniční společnosti. Advokát může být zaměstnán pouze u jednoho advokáta nebo společnosti. Pro vztahy vyplývající z pracovního poměru advokáta platí, že se řídí zákoníkem práce. Při výkonu advokacie se zaměstnaný advokát řídí pokyny zaměstnavatele, pokud nejsou v rozporu se zákony, se stavovskými předpisy, anebo s pokyny klienta. Zaměstnaný advokát vykonává advokacii jménem a na účet zaměstnavatele, případně v některých případech se souhlasem zaměstnavatele i vlastním jménem, například pokud právní služby spočívají v zastupování před soudy nebo v případě trestní obhajoby. Pokud byl zaměstnaný advokát určen k poskytování právních služeb, vykonává tyto vlastním jménem a na účet zaměstnavatele. Zaměstnaný advokát odpovídá za

⁶⁰ U veřejné obchodní společnosti může být předmětem podnikání také činnost insolvenčního správce.

⁶¹ Zákon č. 79/2006 Sb., s účinností od 1.4.2006.

škodu způsobenou zaměstnavateli podle zákoníku práce, a tato je koncipována jako škoda způsobená při plnění pracovních úkolů.

Poslední novelou⁶² AZ zavádí nový institut **spolupracujícího advokáta**. Potřeba tohoto institutu zřejmě vychází ze zkušeností z praxe, kdy často dochází k situacím výkonu advokacie samostatně, ale v jisté trvalejší vazbě na dalšího advokáta nebo společnost (situace společného pronájmu nebo sdílení materiálního zabezpečení). V případě trvalé spolupráce advokátů se tedy nejedná o další způsob výkonu advokacie, nýbrž spíše o usnadnění a umožnění úpravy výkonu advokacie jinými způsoby. Trvalá spolupráce se zakládá smlouvou o trvalé spolupráci, čímž zákon vytváří nový smluvní typ (srov. §15f AZ).

Anglie a Wales

V Anglii a Walesu musíme již tradičně rozlišovat mezi jednotlivými větvemi právního povolání a to solicitory a barristery.

Pro **solicitory** platí, že mohou advokacii vykonávat pouze s platným certifikátem osvědčujícím oprávnění výkonu advokacie. Úpravu způsobů výkonu advokacie pro solicitory nalezneme v zákoně Solicitors Act 1974, Legal Services Act 2007 a zejména v pravidlech chování Code of Conduct pro solicitory. Code of Conduct ve svých pravidlech 12 a 13 vyjmenovává možné způsoby výkonu advokacie. Pro značnou složitost, která je solicitorské profesi vlastní, věnuji těmto bohužel pouze omezený prostor a v případě bližšího zájmu odkazuji na pravidla chování Code of Conduct pro solicitory.⁶³

Solicitoři mohou vykonávat advokacii zásadně ve dvou způsobech a to jak v různých formách obchodních společenství resp. podnikatelsky, tak jako zaměstnaní „podnikoví“ právníci (tzv. in-house). Tyto dva způsoby se pak rozvíjejí do dalších mnoha forem, přičemž Code of Conduct užívá pro účely definice také demonstrativní výčet (konkrétně například ve vztahu k typu zaměstnání v obchodních společenstvích). Kritériem pro rozlišení mezi těmito dvěma způsoby výkonu je skutečnost, že pro výkon advokacie zaměstnaného „podnikového“ právníka platí jiná pravidla. Základním kritériem je to, že v případě zaměstnaného solicitora je jeho klientem zaměstnavatel. Code of Conduct dále vyjmenovává další druhy osob, pro které může zaměstnaný solicitor poskytovat právní služby. Těmito jsou například další zaměstnanci, ředitelé společnosti zaměstnavatele, dceřiny a další společnosti či partnerství

⁶² Zákon č. 219/2009 Sb. s účinností od 1.9.2009.

⁶³ Zejména pravidla 12 a 13.

zaměstnavatele.⁶⁴ Dále může solicitor vykonávat advokacii zaměstnán pro poskytování pro bono služeb (tady se uplatňuje výjimka z požadavku, že klientem zaměstnaného solicitora je advokát), zaměstnán pojišťovateli, komerčními organizacemi poskytujícími legal aid služby po telefonu, veřejnými orgány a v neposlední radě také právními centry, charitativními organizacemi nebo Královskou korunou.

Dalším způsobem je výkon advokacie v různých formách obchodních společenství resp. ve formě podnikatelské. Těmito formami jsou samostatný podnikatel, partnerství s jinými solicitory, právníky nebo společnostmi (uplatňují se různé kombinace), ředitelská pozice, pozice společníka či vlastníka obchodní společnosti. . Dalšími formami jsou pozice společníka zvláštní formy partnerství LLP (limited liability partnership) či zaměstnanec v jakékoli firmě, ve které by měl solicitor podle Code of Conduct oprávnění výkonu advokacie. Solicitor má zakázáno být ředitelem, společníkem či vlastníkem společnosti, která není v Anglii a Walesu uznávána jako forma podnikání s výjimkou případu in-house výkonu.

Solicitoři mohou vykonávat advokacii také v tzv. multidisciplinárním sdružení (multidisciplinary practice), což je sdružení, kde se partneři ve firmách stanou nesolicitoři.

Zvláštností úpravy způsobů výkonu advokacie podnikatelsky je pro solicitory zákaz výkonu advokacie v partnerstvích, které mají samostatní právní subjektivitu a tudíž jsou právníckými osobami.

Úpravu výkonu **barristerské profese** obsahuje Code of Conduct pro barristery v části čtvrté a páté. Barristéři vykonávají své povolání samostatně, jako tzv. samo-zaměstnaný advokáti (self-employed) nebo jako zaměstnaní advokáti (employed barristers). Barristéři mají zakázáno vytvářet partnerství, vyjma partnerství se zahraničními právníky. Podle paragrafu 66 odst. 5 zákona Court and Legal Services Act žádné pravidlo common law nezakazuje barristrům utváření partnerství s osobami, které nejsou barristery. Tohle je dále stvrzeno v pravidle 403.1 Code of Conduct pro barristery. Zákaz formovat partnerství ale pramení ze samotné profese barristerů a vyjadřuje opět paralelu a vazbu na právní profesi soudcovskou. K upřesnění výkonu vydává Bar Standards Board podmínky výkonu.

Ve výkonu advokacie barristrů se projevuje celoživotní spjatost s Inns of Courts, která spočívá v tom, že typickým způsobem výkonu advokacie barristrem je pronájem místa

⁶⁴ Jestli solicitor vykonává advokacii pro další zaměstnance či ředitele společnosti svého zaměstnavatele, musí se poskytované právní služby týkat pracovní činnosti těchto osob, nesmí jít o nároky osobní újmy. Dále musí být splněna podmínka, že solicitor za tyto služby nebude placen, a že tyto osoby nebudou instruovat jiného právníka.

v komoře barristrů (chamber). Komory jsou soustavou kanceláří a barristéři se v nich vzájemně dělí o materiální zabezpečení a služby úředníků (clerks). Kdysi sídlily tyto komory v Inns of Courts, dnes jsou již v důsledku nedostatku místa také za jejich branami.

V části páté Code of Conduct pro barristery jsou upraveny podmínky výkonu advokacie způsobem zaměstnaného barristera. Zaměstnaný barrister může podle této části poskytovat právní služby, a tudíž být zaměstnán, svému zaměstnavateli, státnímu orgánu, jako asistent soudce nebo odborové organizaci. V pravidle 503 Code of Conduct definuje podmínky pro pracovní smlouvu barristera, která musí být písemná, na dobu určitou, a výlučnou ve smyslu jediné smlouvy zavazující barristera k poskytování právních služeb pro tuto dobu.

Konečně v souvislosti se způsoby výkonu profese v Anglii a Walesu vystupuje do popředí již několikrát zmiňována nová úprava zavedena zákonem Legal Services Act 2007, která přinesla nové formy způsobu poskytování advokacie, o nichž bylo pojednáno výše (viz kapitola 3.2) a které postupně vstoupí v účinnost v následujících dvou letech.

5.3.3 Odměna advokáta a reklama

Odměna advokáta je jedním ze základních znaků výkonu advokacie jako samostatného povolání. Advokát totiž poskytuje právní služby zpravidla za úplatu. Ziskovost advokátní profese ale dává vznik různým, často nechvalným, názorům na ni a odměna advokáta v očích veřejnosti představuje častokrát nezasloužený výdělek. Pokud ale jde o samotné určení výše odměny, ve většině případů se řídí ujednáním mezi advokátem a klientem (srov. specifikum sjednávání odměny solicitorů níže). Pro samotnou odměnu pak platí, že musí být přiměřená a zasloužená. Její výše musí být adekvátní poskytnutým právním službám a jejich kvalitě. V obou právních řádech najdeme korektivy svobody tvorby odměny. Mezi tyto korektivy kromě základních principů patří možnost profesních organizací a orgánů odměnu snížit nebo udělit pokutu a konečně možnost zahájit s advokátem disciplinární řízení.

Česká republika

V České republice rozlišujeme mezi odměňováním formou smluvní odměny a odměňováním formou odměny mimosmluvní. Úpravu najdeme jednak v zákoně o advokacii, který obsahuje v §22 odst. 3 zmocnění Ministerstva spravedlnosti ke stanovení způsobu určení odměny a náhrad, případně i jejich výši. Tohle platí pro advokáta vykonávajícího

advokacii samostatně nebo společně s jinými advokáty ve sdružení. Ministerstvo spravedlnosti na základě zmocnění vydalo vyhlášku č. 177/1996 Sb., o odměnách a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (tzv. advokátní tarif). Pro zaměstnaného advokáta platí ustanovení §22 odst. 2, které odkazuje na právní úpravu zvláštního zákona,⁶⁵ zákona o mzdě. Pro zaměstnaného advokáta je odměnou mzda poskytovaná zaměstnavatelem a je tedy zcela v kompetenci těchto stran s podmínkou souladu se zákoníkem práce dohodnout se na její výši a způsobu jejího určení. Konečně advokáti jsou oprávněni požadovat přiměřenou zálohu za služby.

Smluvní odměna se řídí ujednáním mezi advokátem a klientem. Úprava smluvní odměny není nikde závazně definována, a tak se zde uplatňuje obecní zásada smluvní volnosti. Advokát a klient se dohodnou na výši odměny za poskytované právní služby, případně na způsobu jejího určení. Činí tak ve samotné smlouvě o poskytování služeb nebo mimo tuto smlouvu samostatně. Na určování výše odměny má vliv mnoho faktorů, jako jsou například velikost a charakter advokátní kanceláře, osoba advokáta a jeho odbornost, lokalita, ale i složitost případu a další jiné. Odměna má zpravidla formu odměny časové podle počtu hodin věnovaných případu, nebo má formu odměny podílu na hodnotě věci, ale může být stanovena také paušálně.

Mimosmluvní odměna a její určení vychází z úpravy advokátního tarifu. Při určování výše mimosmluvní odměny podle advokátního tarifu se vychází z tarifní hodnoty a počtu úkonů, které advokát v jednotlivé věci učiní. Tarifní hodnotou je výše peněžitého plnění, cena práva (pohledávky či závazku) nebo věci a jejich příslušenství, kterých se právní pomoc týká, a to v době započetí úkonu právní služby. Tarif upravuje také hodnotu pro věci, u nichž nelze jejich hodnotu vyjádřit v penězích (například nájmy, péče o nezletilé, osvojení, věcná břemena) a stanovuje poplatky v souvislosti s vyřizováním těchto záležitostí. Mimosmluvní odměna může být advokátem v některých případech snížena (sociální důvody) nebo zvýšena (obtížnost úkonů).

Advokátní tarif upravuje také nárok advokáta na **náhradu** hotových výdajů a náhradu za promeškaný čas. U hotových výdajů jde o případy, kdy výdaje vznikly v souvislosti s poskytnutím právní služby (například cestovní výdaje, různé poplatky, opisy, znalecké posudky a další). Advokát se s klientem může o náhradě hotových výdajů dohodnout i ve formě paušální částky. Náhrada za promeškaný čas se typicky uplatní například v případě,

⁶⁵ Zákon č. 1/1992 Sb., o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrné mzdě, ve znění pozdějších předpisů

kdy poskytnutí služby probíhalo mimo sídlo advokáta, nebo došlo ke zpoždění soudního jednání delšímu než 30 minut.

Anglie a Wales

Komplexní úpravu odměn advokátů Británie nemá. Zákon Court and Legal Services Act 1990 upravuje například obecně možnost sjednání odměny v podobě podílu na hodnotě věci (angl. conditional fee).

V Anglii a Walesu musíme samozřejmě rozlišovat mezi barristery a solicitory.

Pro **barristery** neexistuje žádná formální úprava odměn (angl. fees). Pouze Code of Conduct pro barristery upravuje v pravidle 405 přiměřený nárok samo-zaměstnaného barristra na odměnu. Z povahy věci můžeme pro odměnu zaměstnaného barristera dovodit, že se řídí ujednáním v pracovní smlouvě, a má tedy charakter mzdy. Pro tvorbu odměn samo-zaměstnaných barristerů platí, že obě větve více či méně v procesu tvorby odměny spolupracují. I tady se při tvorbě „ceny služeb“ uplatní, že výše odměny a způsob jejího určení závisí na zkušenostech advokáta a povaze a komplexnosti případu. Bližší úprava je obsažena v podmínkách pro výkon advokacie podle smlouvy, které vydal orgán Bar Standards Board.⁶⁶ Zajímavostí pro odměňování barristerů je skutečnost, že faktické ujednání o odměně neprobíhá se samotným barristrem, nýbrž s jeho úředníkem tzv. clerkem.⁶⁷ Pro klienty platí, že odměnu pro barristera projednají předně se svým solicitem ve vztahu ke konkrétnímu případu a jeho složitosti. Barristeri nejsou povinni přijmout práci dokud nedošlo ke sjednání odměny a podobně jako u nás jsou oprávněni žádat zálohu za služby.

U barristrů se vyskytuje také často ujednání odměn ve formě podílu na věci neboli conditional fees.⁶⁸ Jeho podstata spočívá v ujednání, že žádná odměna nebude vyplacena v případě prohry, a v případě výhry má barrister nárok na odměnu zvýšenou. Tady opět platí povinnost projednat eventualitu takto určené odměny se solicitem. Barristeri v Anglii a Walesu mají zakázáno sjednávání odměny ve formě podílu na úspěchu věci (contingency fee

⁶⁶ Jedná se o dokument The Contractual Terms of Work, který je přílohou Pravidel chování pro barristery.

⁶⁷ Clerks jsou zvláštní skupinou zaměstnanců. Pracují v barristerských komorách a vykonávají pro barristery administrativní úkoly spojené například s penězi nebo kontaktem s veřejností. Zajímavostí je, že pro ně neexistuje žádná formální úprava ani požadavek na jejich zaměstnávání a přesto představují častokrát zásadní osoby pro kontakt s barristery. Bliže ke clerks viz Flood, J.: Barristers' Clerks: The Law's Middlemen, Book, 1983, monografie volně dostupná na internetové stránce www.johnflood.co.uk

⁶⁸ Pro tuto formu se užívá také fráze „no win no fee“.

nebo pactum de quota litis). Zákaz pactum de quota litis má jistě své opodstatnění, jelikož deformuje motivaci advokátů a vede k praktikám neslučitelným s povoláním advokáta.

Jak již bylo řečeno, pro sjednávání odměny barristerů je potřebná součinnost obou větví. V případě, že není možné dosáhnout dohody mezi barristrem a solicitem, spor vyřeší tzv. **Joint Tribunal**, který je společným orgánem pro Law Society a Bar Council. Pokud se spor nevyřeší touto cestou, postupuje dál k soudu.

Konečně Bar Council má pravomoc požádat barristera o snížení nebo vzdání se nároku na odměnu, jestliže poskytnutá právní služba byla neadekvátní odměně.

Úprava odměny **solicitorů** je obsažena primárně v části třetí zákona Solicitors Act 1974 (obecné zásady tvorby odměny), dále pak v pravidle 8 Code of Conduct pro solicitory (zákaz sdílení odměny s vyjmenovanými osobami). Pro tvorbu odměn solicitorů se uplatňují vesměs stejná pravidla jako u nás. Odměna solicitora je v zásadě smluvní. Pro solicitory platí také zákaz sjednávání odměny ve formě podílu na úspěchu věci (contingency fee). V souvislosti s tvorbou odměn solicitorů, vystupuje do popředí vztah solicitora a klienta, jelikož solicitor v souladu s principem klientské péče (tzv. klient care) je povinen informovat klienta o předpokládané výši nákladů (srov. bod 2.03 Code of Conduct pro solicitory). Solicitoři poskytují značně širokou škálu advokátních služeb a proto může být tvorba odměn v závislosti na povaze a náročnosti poskytování těchto služeb dosti složitá. Zde opět vystupuje do popředí informační povinnost solicitora vůči klientovi, která mimo jiné zahrnuje také povinnost informovat klienta o eventuální výši dalších plateb s poskytováním služeb spojených (typicky pro převody vlastnických práv k nemovitostem nebo poplatky za expertní posudky). Mezi možné druhy odměn pro solicitory řadíme odměny paušální, odměny stanovené podle hodinové sazby nebo odměny stanoveny jako odhadovaná částka pro poskytnutí právních služeb. Pro výši odměny a skutečnosti, které její tvorbu ovlivňují, platí obdobná pravidla, o kterých bylo pojednáno v rámci naší úpravy odměňování.

Reklama advokátů

Reklama advokátů je složkou výkonu advokacie, která úzce souvisí s otázkou soutěže advokátů.

Soutěž advokátů je problematikou, která vyvolává různorodé názory. Jelikož advokátní povolání je povoláním vykonávaným zpravidla za odměnu, dochází k vytvoření trhu, kterého se advokáti jako vzájemní soutěžitelé účastní. Výkon advokacie je nakonec

druhem podnikání, a zpravidla vede k dosažení zisku. Na druhé straně ale stojí povaha advokacie jako důstojného a váženého stavu a její představitelé-advokáti by měli proslout hlavně svou odborností. Nezanedbatelný je současně negativní názor na komercializaci advokátní profese vlivem reklamy.

V **České republice** panoval v oblasti advokátní soutěže dlouhá léta absolutní zákaz reklamy. Až v roce 1997 došlo k přijetí Pravidel profesionální etiky a pravidel soutěže advokátů ČR. Pravidla v čl. 25 stanovila, že advokát mohl za splnění určitých náležitostí informovat o svém podnikání své klienty minulé a současné, případně osoby, které o to požádaly. Informování veřejnosti ve smyslu reklamy služeb byla zakázána. Reklama byla nazírána jako něco, co advokátům ubírá na důstojnosti, a tím také na důvěryhodnosti.

V roce 2003 došlo k výrazné změně v regulaci reklamy advokátů. Představenstvo Komory přijalo usnesení, které novelizovalo existující Pravidla. Došlo k rozšíření možnosti publicity a reklamy pro advokáty. Dle nového znění čl. 25 Pravidel je advokátovi umožněno informovat veřejnost o poskytovaných službách za předpokladu, že tyto informace jsou přesné, nejsou klamavé a respektují povinnost mlčenlivosti a další základní hodnoty advokacie.

V článku 26 Pravidel pak nalezneme úpravu reklamy v různých médiích, jako jsou tisk, rozhlas, televize, elektronická komerční komunikace nebo jiná média. Reklama je povolena s podmínkou splnění požadavků vyjádřených v čl. 25, jimiž jsou zejména důstojnost a vážnost advokátního stavu.

Anglie a Wales má shodně úpravu soutěže advokátů a v rámci ní možnosti publicity.

Reklama **barristerů** je upravena v Etickém kodexu barristrů (tzv. Code of Conduct) v článku 710.1 a 710.2. Barrister může dle Kodexu inzerovat a propagovat svoje služby. Reklama může obsahovat fotografie nebo obrázky barristera, vyjádření o poplatcích a způsobech jejich určení, opis povahy a rozsahu služeb barristera. Dále barrister může do reklamy zahrnout informace o každém případě, spolu se jmény klientů, na kterém se podílel za předpokladu, že tyto informace jsou již veřejně dostupné, a v případě, že nebyly zveřejněny, tak může udělat s předchozím písemným souhlasem klienta.

Článek 710.2 upravuje zákazy vztahující se k reklamě. Reklama barristera nesmí být zavádějící a neodpovídající, nesmí také snižovat důvěru veřejnosti vůči advokátní profesi a výkonu soudnictví nebo jinak znevažovat advokátní profesi. Je zakázáno také zahrnout do reklamy přímé porovnávání se nebo kritiku jiných osob, ať barristrů nebo představitelů

jakékoliv jiné profese. Barristeri nesmí ve své reklamě uvádět údaje o své úspěšnosti a reklama nesmí být tak častá nebo nevhodně nápadná, že by obtěžovala ty, kterým je určena. Konečně reklama barristerů nemůže vyvolávat dojem nebo implikovat jakoukoliv snahu přijat instrukce směřující proti osobám, které je vydávají.

V zásadě platí pro **solicitory** možnost publicity bez omezení, za předpokladu dodržení podmínek vyjádřených v sedmé části Code of Conduct pro solicitory. Tyto podmínky musí být dodrženy také pokud jde o zveřejňování informací mimo Anglie a Wales, za současného dodržení právních pravidel daného státu. Podmínky zahrnují všechny formy publicity, jako jsou například jméno, popis firmy, inzeráty, brožury, internetové stránky, výskyt v médiích, tiskové zprávy, nebo přímé oslovení potencionálních klientů, a to všechno osobně, písemně nebo elektronicky.

Podmínkami publicity jsou zejména:

- požadavek, aby informace nebyly zavádějící a odpovídaly skutečnosti,
- požadavek, aby informace o odměně advokáta byly jasně vyjádřeny, včetně informace, jestli suma zahrnuje daň z přidané hodnoty a
- podmínka, že advokát nebude publicitu uskutečňovat prostřednictvím nevyžádaných návštěv nebo telefonátů veřejnosti (neplatí pro současné a minulé klienty, jiné právníky, existující nebo potenciální obchodní spojení anebo komerční organizace a veřejné orgány).

Pravidla publicity se vztahují na šíření informací advokátem nebo firmou v souvislosti s výkonem advokacie, další aktivitou vykonávanou advokátem ve firmě nebo aktivitou vykonávanou jinými osobami.

5.3.4 Etika advokátů a vztah ke klientům

„Ve společnosti založené na principech právního státu plní advokát zvláštní roli. Jeho povinnosti nezačínají a končí s důsledným plněním pokynů klienta v mezích zákona. Advokát musí sloužit zájmům spravedlnosti stejně jako zájmům těch, jejichž práva a svobody je pověřen prosazovat a hájit, a je jeho povinností nejen vystupovat v zájmu věci klienta, avšak být i jeho rádcem“.⁶⁹ Tyto slova jsem si vypůjčila z Preambule Etického kodexu advokátů v EU, protože velmi dobře vyjadřují podstatu vztahu advokát – klient a prozrazují také leccos o etice klienta. O těchto složkách výkonu advokacie nyní pojednám odděleně.

⁶⁹ Článek 1.1 Etického kodexu advokátů v Evropské Unii přijatém CCBE v roce 1988.

Vztah advokát - klient

Existence vztahu advokát - klient je jedním ze základních znaků advokacie. Bez tohoto znaku by advokacie postrádala smysl, neboť jejím primárním obsahem je poskytování právních služeb klientům. Vztah mezi advokátem a klientem zpravidla začíná na základě smlouvy. Tato smlouva pak zakládá vzájemná práva a povinnosti, které přistupují k obecným právům a povinnostem. Z hlediska formování vztahu advokáta a klienta je důležitá také fáze, která vzniku vztahu předchází, tedy fáze výběru advokáta.

Naše úprava výslovně zakotvuje právo klienta na svobodnou volbu advokáta (§2a AZ). Zrcadlově působí oprávnění advokáta odmítnout poskytnutí právních služeb (§18 odst. 1 AZ). V některých případech (§19 odst. 1) je advokát dokonce povinen poskytnutí právních služeb odmítnout (například v případě rozporu zájmů advokátových klientů, nebo zájmů advokáta a klienta, v případě hrozby neoprávněného zvýhodnění nového klienta v důsledku informace o bývalém klientovi a další případy). Povinnost odmítnutí je vyjádřením jednotlivých principů, které advokacii ovládají.

Také právo Anglie a Walesu upravuje možnost odmítnutí klienta advokátem. Právo je vyjádřeno v pravidlech chování Code of Conduct pro solicitory v pravidle číslo 2.01, které stanoví, že solicitor je v zásadě oprávněn odmítnout klienta. Ve formulaci pravidla cítíme, že odmítnutí klienta má svoje limity. Tyto limity by zcela jistě byly posuzovány soudem ve vztahu ke konkrétnímu případu odmítnutí klienta. Pravidla stanovují taktéž okolnosti, kdy je solicitor povinen odmítnout jednat nebo přestat jednat podle pokynů klienta, mezi které patří například porušení práva nebo etických pravidel nebo nedostatek potřebných znalostí pro poskytnutí služby. Odmítnout jednat podle pokynů klienta může solicitor jenom z „dobrých důvodů“ a s dostatečným upozorněním.

Pro barristery platí pravidlo tzv. „cab rank rule“. Jeho úprava je obsažena v části šesté Code of Conduct pro barristery. Toto pravidlo musí barristeri při vstupu do profese přijmout a dodržovat ho. Pravidlo cab rank rule znamená, že advokát-barrister je povinen převzít každý případ a nesmí odmítnout případ na základě skutečnosti, že s případem nebo s klientem nesouhlasí. Důležitost tohoto pravidla spočívá v zabezpečení rovného přístupu k právním službám pro všechny a představuje jednu z mnoha ctností stavu barristerů. Podle článku 602 etických pravidel Code of Conduct pro barristery musí tak učinit barrister bez ohledu na skutečnost, jestli je jeho odměna financována klientem nebo státem. Musí tak učinit také bez ohledu na to, koho zastupuje, bez ohledu na povahu případu nebo mínění, které si ve vztahu ke klientu vytvořil, ať jde o osobu vinnou nebo nevinnou. Existence pravidla cab rank rule je

dalším z důkazů silné provázanosti advokátní resp. barristerské profese s profesí soudcovskou, neboť pro soudce platí obdobný princip známý jako zákaz odmítnutí spravedlnosti (*denegatio iustitiae*).

Vztah advokát klient vzniká nejčastěji smlouvou. Smlouva je právním úkonem zavazujícím strany smlouvy k dohodnutým povinnostem a zároveň je opravňuje k právům. Charakter smlouvy o poskytování advokátních služeb je povětšinou charakterem smlouvy mandátní neboli příkazní. V této souvislosti nesmím opomenout zvláštnost barristerské profese, pro kterou tradičně platilo, že jak mezi barristrem a instruujícím solicitem tak mezi barristrem a klientem neexistovala žádná smlouva.⁷⁰ Toto pravidlo bylo vyjádřením povahy profese barristera jako čestné, jejíž výkon byl zdůvodňován láskou k profesi a touhou sloužit.⁷¹ Zákon Courts and Legal Services toto právo paragrafem 61 zrušil.⁷²

Úpravě vztahu advokáta a klienta Code of Conduct pro solicitory (část druhá) věnuje obsažněji než jeho ekvivalent pro barristery (tento se ve své stručnosti zaměřuje spíše na úpravu poskytování právních služeb). Je to dáno zejména tím, že pro profesi solicitora je příznačný těsnější kontakt s klienty umožňující vznik různých situací a vztahů. V souvislosti s koncepcí vztahu solicitor klient je důležité soudní rozhodnutí *Groom v Crocker* z roku 1939.⁷³ Dle tohoto rozhodnutí má solicitor povinnost chránit zájmy klientů, nesmí převzít iniciativu bez instrukcí klienta a také má povinnost klienta informovat. Obsah závazku samozřejmě ale závisí na konkrétní dohodě resp. smlouvě mezi klientem a solicitem.⁷⁴

Vztah mezi klientem a solicitem je považován za nejvyšší stupeň fiduciárního vztahu a konflikt zájmů může způsobit porušení fiduciární povinnosti solicitem.

Konečně u nás je úprava vztahu obsažena v obecné úpravě pro vztah zákona o advokacii a dále pak konkretizováním jednotlivých práv a povinností v etickém kodexu.

Vztah advokáta a klienta musí být naplněn vzájemnou důvěrou. Je nemožné pro advokáta vykonávat advokacii v případě, že nemá úplné a pravdivé informace v souvislosti s plněním úkolů. Také klient musí mít důvěru v advokáta. Důvěra je propojena s povinností advokáta informovat klienta o průběhu úkonů poskytování právních služeb, jejich výsledcích a následcích. A konečně princip důvěry posiluje také princip prosazování zájmů klienta.

⁷⁰ *Rondel v Worsley* [1969] 1 AC 191.

⁷¹ *Tumbridge, J.: The Split Profession*, 2003, článek dostupný na internetovém portálu www.dockstock.com.

⁷² *Id.*

⁷³ *Groom v Crocker* [1939] 1 KB 194

⁷⁴ *Midland Bank Trust Co Ltd v Hett, Stubbs Kemp* [1978] 3 WLR 167

Princip důvěry je posilován také dalším z principů a to povinností mlčenlivosti, o skutečnostech, o nichž se advokát dozvěděl v průběhu výkonu advokacie v souvislosti s poskytováním právních služeb klientovi, která přetrvává po celý život advokáta. Pro tuto povinnost se v common law užívá termínu legal professional privilege. Mám zato, že anglické pojetí vyjadřuje zcela jinou koncepci principu než naše. Zatímco u nás je koncipován jako povinnost advokáta, anglo-americké pojetí ho vnímá jako privilegium nebo výsadu klienta. Náhled na princip tak dostává odlišné kontury. Jako záruka klienta, že jeho záležitosti nebudou vyzrazeny posiluje důvěru v advokáta a v advokacii jako stavu (srov. analogie švýcarských bank). Pochopitelně s vývojem společnosti vystupují některé problémy, které na tento princip narážejí jako praní špinavých peněz či organizovaný zločin, a tak se možná záhy dočkáme legislativních změn.

Etika advokátů

Etika je důležitou vlastností advokátního stavu. Vyplývá již ze samotné podstaty profese jako stavu, který má své poslání v boji za spravedlnost. Při kategorizaci etických povinností a principů ovládajících advokacii narazíme na jisté obtíže, které neplynou pouze z problematičnosti definice pojmu etika. Z hlediska názvu předpisů mohou být například všechna pravidla vyjádřena v tzv. Etických kodexech považována za etická pravidla. Otázkou zůstává, jestli toto pojetí ob stojí. Když se zamyslíme nad posláním advokáta, jistě nebude nesprávné říct, že hodnoty jako čestnost, poctivost, slušnost a integrita by pro něj neměly být bezobsažnými pojmy. Proto všechny principy a pravidla chování advokátů umíme podřadit pod některou z těchto vlastností. Tudíž se dostáváme k zjištění, že veškeré principy vyjádřeny v jednotlivých etických kodexech můžeme uzнат za principy etické.

Jelikož etice se nedá naučit, nýbrž k etice se musí vychovat, leží požadavek výchovy k etickým principům na bedrech institucí vychovávajících budoucí advokáty.

Pomineme-li osobnostní vývoj každého jednotlivce, jsou to v obou zemích v úplných začátcích především vysoké školy. Vysoké školy mohou působit výchovně na studenty v rámci přednášek a seminářů či při zkouškách. Dále jsou to osoby nebo instituce odpovědné za profesní výchovu budoucích advokátů. V našich podmínkách jsou to Česká advokátní komora a advokát, který zaměstnává advokátního koncipienta a v podmínkách Anglie a Walesu opět univerzity a instituce vedoucí profesní kurzy obou větví a shodně zkušenosti advokáti té které větve. Po skončení profesní výchovy odpovědnost za svůj etický rozvoj přebírají jak samotní advokáti tak jejich profesní organizace, které k tomuto účelu vydávají pravidla chování.

Jak Česká republika tak Anglie a Wales mají své vlastní kodexy přijaté jejich profesními organizacemi. Společně je pak také zastřešuje Kodex advokátů v EU. Tyto kodexy obsahují celou řadu etických pravidel pro chování advokátů. V mém pojednání o etice nepovažuji za zásadní vyjmenovávat všechna tato pravidla, protože si myslím, že po jejich osvojení by měl být jejich obsah a smysl každému z nás dobře znám.

5.4 Práva a povinnosti advokátů

Při výkonu advokacie jsou advokáti nositeli různých práv a povinností. Tyto práva a povinnosti vycházejí jednak z povahy advokacie jako svobodného povolání, dále pak z jednotlivých principů výkonu advokacie, a konečně také z charakteru výkonu advokátní profese jako poskytování právní pomoci za úplatu. Práva a povinnosti advokátů jsou obsahem vztahů, do kterých advokáti v různých situacích spojených s advokací vstupují. Můžeme sem zařadit například utváření vztahu advokáta a klienta, vstup do profese, poskytování jednotlivých právních služeb a další. Je zajímavým paradoxem, že ačkoliv je advokátní povolání koncipováno jako svobodné, nalzáme v právních řádech obou zemí zejména povinnosti advokátů. Jejich velký počet můžeme odůvodnit mimo jiné i tím, že jsou zhmotněním závazku, který advokacie převzala v souvislosti se svých poslání, ochranou spravedlnosti.

Práva a povinnosti jsou provázány s principy advokacie, nejsou-li v některých případech jejich vyjádřením a je nutno je tedy chápat i ve světle těchto principů.

Jak již bylo řečeno, rozlišujeme různé skupiny povinností jako jsou povinnosti vůči klientovi, povinnosti ve vztahu k orgánům majícím pravomoce vůči advokátům, povinnosti obecné vůči profesi a další jednotlivé povinnosti. Tyto povinnosti se táhnou napříč celým právním řádem. Proto dochází k jejich klasifikaci a shrnutí do pravidel chování. Je tomu tak u nás (etický kodex advokátů) i v Anglii a Walesu (jednotlivé Code of Conduct), přičemž nesmíme opomíjet ani úroveň evropskou (etický kodex advokátů EU). Povinnosti jsou vyjádřeny také v dalších právních pramenech.⁷⁵

Pravidla chování přijatá v obou zemích se v jistém ohledu liší. Na první pohled je to kromě struktury a rozsahu také větší propracovaností. Značně rozsáhlý Code of Conduct pro solicitory obsahuje například také u každého pravidla doplňující vysvětlení, která sice nejsou závazná na rozdíl od pravidel, ale nasměřují ke správné interpretaci a chápání pravidel. Code of Conduct pro barristery jde při stanovování pravidel pro barristery cestou příloh ke Code of

⁷⁵ Srov. kap. 5.1 výklad o právních pramenech.

Conduct. Tyto přílohy se dělí podle oblastí, které upravují například na podmínky výkonu práce, disciplinární podmínky, řešení stížností a další. Náš etický kodex představuje ucelený dokument o 34 člancích, ve kterých pravidla vyjadřuje.

Konečně bych se teď věnovala výčtu alespoň základních povinností a práv advokátů, jelikož jednotlivé povinnosti a práva jsou probrána i jiných kapitolách. Vzhledem ke skutečnosti, že práva a povinnosti představují značně rozsáhlý soubor jednotlivých práv a povinností, budu se držet rozčlenění do skupin práv a povinností jak bylo naznačeno výše. Pro všechny skupiny práv a povinností samozřejmě platí, že jsou zastřešeny základními principy profese.

Povinnosti vůči povolání

Advokát jako člen a reprezentant advokátního stavu má především povinnosti vůči advokacii jako povolání. Tyto povinnosti jsou vyjádřením důležitosti a významu advokátní profese ve společnosti a zastřešují všechny ostatní povinnosti. Povinnosti advokáta vůči povolání jsou zejména zachovávání důstojnosti advokátního stavu. Tato povinnost má univerzální povahu a prolíná se do dalších povinností.

Advokát má povinnosti i vůči dalším advokátům a uchazečům o vstup do profese, na než dohlíží. Tyto povinnosti označujeme jako povinnosti kolegiální.

Konečně jsou advokáti povinni dodržovat pravidla chování neboli etická pravidla, povinnosti při vedení kanceláře či evidenci o výkonu advokacie.

Specifikem jsou podmínky neboli řád organizací Inns of Court, který se řídí mnoha pravidly, jejichž písemné zachycení bychom marně hledali.

Povinnosti vůči klientovi

Advokát má povinnosti zejména vůči klientovi, kterému právní služby poskytuje. Je tomu tak z důvodu toho, že klienti jsou hlavní složkou výkonu advokacie. Bez klientů by advokacie nevznikla a postrádala by smysl. V některých případech mají tyto povinnosti ještě před vznikem vztahu advokáta a klienta ve smyslu výkonu advokacie (například povinnost informovat nebo povinnost odmítnout klienta v jistých případech). Dále pak má advokát povinnosti vůči klientovi v souvislosti s poskytováním právních služeb, přičemž na dodržování těchto povinností nesmí mít vliv, zda je služba poskytována za úplatu či nikoliv.

Řadíme sem stěžejní povinnost prosazovat klientovy zájmy a řídit se jeho pokyny. Anglie a Wales definují povinnosti advokáta - solicitora vůči klientovi také termínem klientské péče neboli client care, což může být vyjádřením tradice sepětí solicitora a klienta. Povinnost dbát zájmů klienta mimo jiné znamená, že v případě hrozby konfliktu zájmů advokáta a klienta, mají zájmy klienta přednost.

S povinností dbát zájmů klienta souvisí další povinnosti, a to povinnost zachovávat mlčenlivost, která trvá po celý život advokáta. Je pozoruhodné, že tato povinnost, vyjádřena v našem právním řádu, má v britské jurisdikci povahu privilegia (legal professional privilege).

V neposlední řadě musí advokát dodržovat povinnosti, které mu vyplývají z konkrétních ujednání mezi ním a klientem a povinnost řídit se při výkonu advokacie pokyny klienta. V této souvislosti upozorňuji na specifikum advokátní větve barristerů v Anglii a Walesu, kteří jsou v převážné většině případů povinni řídit se tzv. instrukcemi osob k tomu oprávněných, což tradičně byli a jsou pořád převážně solicitoři.⁷⁶

Za zmínku stojí úprava podmínek výkonu advokacie (Terms of Work) pro barristery, která stanoví také jednotlivé povinnosti vůči jiným osobám jako jsou například svědci, což je dáno charakterem práce barristera.

Povinnosti vůči orgánům a organizacím majícím pravomoce vůči advokátům

Mezi povinnosti vůči orgánům řadíme především povinnost informovat orgány, pak také povinnost spolupráce případně poskytování právních služeb těmto orgánům. Dále sem patří také povinnost uhrazovat poplatky a různé příspěvky na činnost orgánů, a respektovat rozhodnutí a doporučení vyplývající z jejich pravomoci regulovat profesi.

Jiné povinnosti advokáta

Do této skupiny povinností patří zejména povinnosti v řízení před soudy a jinými orgány. S tímto souvisí povinnost vystupovat vůči soudu a soudcům zdvořile a s náležitou úctou. V této souvislosti připomínám specifikum úpravy povinností tohoto druhu v souvislosti s profesí barristerů

Advokáti jsou dále jako reprezentanti spravedlnosti povinni přispívat k poskytování služeb osobám znevýhodněným, kteří se jich nemohou domoci vlastními silami. K dosažení tohoto účelu upravují právní řády povinnost podílet se částí agendy na poskytování pro bono služeb.

⁷⁶ Bar Council přijala k prosazování přímého přístupu všech ke spravedlnosti tzv. systém BarDIRECT, který umožňuje klientům za splnění jistých podmínek přímo instruovat barristera.

Práva advokátů

V prvním řadě je to právo advokáta na odměnu. Právo na odměnu představuje jednu ze základních charakteristik výkonu advokacie a to její poskytování zpravidla za úplatu. S tímto souvisí také v souladu s principy tvorby odměny advokátů například právo advokáta na odměnu přiměřenou a zaslouženou, případně odměnu zvýšenou v důsledku náročnosti případu. S tím souvisí také právo publicity a soutěže.

Jako další privilegium můžeme chápat také povinnost mlčenlivosti, která může významně posilovat ochranu klienta.

Zajímavým oprávněním je anglo-waleské privilegium procesněprávní exempce některých advokátů pro nedbalost.

Za zmínku stojí také právo advokacie jako stavu na samosprávu a právo jednotlivců se na této samosprávě podílet jako člen orgánů a být volen do těchto orgánů.

Konečně sem řadíme také oprávnění v souvislosti s výkonem povolání jako jsou práva odmítnout klienta (srov. barristerský princip zákazu odmítnutí klienta *cab rank rule*) či právo odmítnout jednat a vypovědět smlouvu v některých případech.

5.5 Odpovědnost advokátů

Odpovědnostní vztah je vztahem, který je založen porušením povinnosti a nalezneme ho také v úpravě advokacie. Jakkoliv jsou advokáti odborně znalí, či mají letité zkušenosti v oboru, jsou to pořád jenom lidi a jako takoví se dopouštějí chyb. Proto je nutné v zájmu ochrany klienta stanovit pravidla pro případ, že dojde k pochybení advokáta. Odpovědnost tak představuje limity nezávislosti advokátů. Dlužno přidat i skutečnost, že existence a hrozba oprávněného postihu přispívá ke kvalitě poskytování právních služeb. I když na druhé straně může vyvíjet na advokáta jistý tlak.

Obsahem odpovědnostního vztahu jsou sekundární práva a povinnosti, které vznikají v důsledku porušení primární povinnosti. Pro advokáty rozlišujeme v zásadě tři druhy odpovědnosti – kární, trestní a soukromoprávní neboli odpovědnost za škodu.

Oba právní řády institut odpovědnosti znají a upravují jej ve svých předpisech o advokacii (AZ, trestní zákon, *Court and Legal Services Act 1990*, *Legal Services Act 2007*, *Solicitors Act 1974* a předpisy profesních organizací). Je ale zajímavé, jakým způsobem je institut upraven ve vybraných zemích. Česká úprava obsahuje v zákoně o advokacii komplexní úpravu odpovědnosti kárné, dále pak obsahuje některá ustanovení o odpovědnosti

za škodu a třetí druh odpovědnosti je ponechán úpravě trestního zákona s jistými specifikacemi v AZ. Konečně působí také kárný řád vydán Ministerstvem spravedlnosti.

Anglie a Wales mají úpravu odpovědnosti v první řadě postavenou na principu **stížnosti** klienta. V souladu s těmito principy pak upravuje Code of Conduct (pravidlo druhé) pro solicitory například povinnost firem solicitorů mít oddělení zabírající se stížnostmi a povinnost řešení stížností nejprve s poskytovatelem. Teprve pak se může klient obrátit na některou z profesních organizací (Legal Complaints Service nebo Bar Standards Board), která stížnost prošetří a udělí advokátovi povinnost zaplatit pokutu nebo s ním zahájí disciplinární řízení. Obdobně Code of Conduct vyžaduje, aby také samo-zaměstnaní a zaměstnaní barristé měli své vlastní způsoby vyřizování stížností jako jakési řešení stížností v „první instanci“.

Další princip, který ovládá řešení situací, kdy došlo k pochybení advokátů, je princip **peněžité náhrady**. Tento princip znamená, že pro řešení stížností se v „první instanci“, kterou je profesní organizace případně delegovaný orgán, použije institutu peněžité satisfakce. Je otázkou, jak tento systém ovlivňuje a formuje advokacii jako stav, poskytování právních služeb a zejména také vztahy mezi advokáty a klienty. Na straně advokátů může být hrozba peněžité sankce motivací a na straně klientů může tento institut vést k podávání nadměrného počtu stížností.

Kárná neboli disciplinární pravomoc projednávat provinění advokátů náleží profesním organizacím resp. orgánům, na které byly tyto pravomoci převedeny (Legal Complaints Service pro solicitory⁷⁷ a Bar Standards Board pro barristery). Oba orgány jsou moderní ve smyslu orientace na rychlost, efektivitu, ochotu a rovnost vyřizování stížností.⁷⁸

V souvislosti s odpovědností je zajímavá úprava institutu **imunity** advokátů v Anglii a Walesu.

Tradičně měli barristé, a v některých případech také solicitoři, imunitu pro nedbalost (civilní institut). Nedbalost zahrnovala případy, kdy zanedbáním povinností došlo na straně klienta k újmě (typicky negativní výsledek v soudním řízení anebo nevyvolané zamýšlené účinky v případě posledních vůli). Imunita byla pak koncipována jako imunita procesněprávní, neboť klient měl zákaz barristera žalovat. Imunita byla garantována zejména soudními rozhodnutími *Rondel v Worsley* (1969) pro barristery a *Saif Ali v Sydney Mitchell* (1980) pro solicitory s oprávněním vystupovat před soudy. V roce 2000 došlo k zásadnímu

⁷⁷ Blíže k Legal Complaints viz. kapitola 4.2.3

⁷⁸ Bar Standards Board vydal pro usnadnění pochopení procedury podávání stížností a s ní spojených disciplinárních řízeních rozsáhlou příručku popisující tento proces formou nejčastějších otázek a odpovědí.

zvratu vydáním rozhodnutí ve věci Hall v Simons. Toto rozhodnutí zrušilo imunitu barristerů a vyjádřilo pro ně povinnost vyvažovat při výkonu advokacie povinnosti ke klientům a etické principy. V roce 2005 byly účinky tohoto pravidla zmírněny vydáním rozhodnutí ve věci Moy v Pettmann Smith & Anor (2005). V odůvodnění soudci Lordi vyjádřili, že imunita nezahrnuje případy poskytování rad klientům při vedení sporu. Na podporu svého rozhodnutí použili mimo jiné argument, že umožnění žaloby by mohlo vést k omezování a neochotě poskytování právních rad při vedení sporu, které jsou velmi důležité pro klienta v jeho průběhu.

Pro **trestní** odpovědnost britských advokátů platí, že jsou plně trestně odpovědní a zahájení trestního řízení či uložení trestu vede k následnému zahájení disciplinárního řízení vůči advokátovi v rámci profesních organizací, které vede k pozastavení nebo ukončení oprávnění výkonu advokacie. Oprávnění k tomuto mají tribunály jednotlivých profesí (Solicitors' Disciplinary Tribunal pro solicitory a Disciplinary Tribunal pro barristery).

Česká právní úprava rozlišuje odpovědnost kární, trestní a soukromoprávní neboli odpovědnost za způsobenou škodu. Na rozdíl od britské úpravy se v České republice nevyskytuje žádná koncepční úprava podávání stížností na advokáty.

Kárnou odpovědnost upravuje u zákon o advokacii a dále také kárný řád. Advokáti i advokátní koncipienti jsou odpovědní za kárné provinění v případě, že poruší některou z povinností, které jsou závazné při výkonu advokacie. Pravomoc rozhodovat, zda se advokát nebo advokátní koncipient dopustil kárného provinění má senát složený ze tří členů kárné komise. Řízení se začíná na základě podání kárné žaloby a klient není jeho účastníkem. Může být uloženo například napomenutí, pokuta či vyškrtnutí ze seznamů. Od kárného provinění je možné upustit v případě, že došlo k porušení povinnosti méně závažným způsobem a samotné projednání kárného provinění je považováno za dostačující.

Dalším odpovědnostním institutem je **soukromoprávní odpovědnost** neboli odpovědnost za škodu. Tuto má advokát nebo advokátní koncipient v případě, že klientovi způsobí škodu. Je možné se jí zbavit, a to prokázáním, že škodě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze požadovat. Na tomto místě je nutné připomenout institut povinného pojištění pro případ odpovědnosti za škodu a také pro případ vzniku závazku k náhradě škody.

Jako třetí druh odpovědnosti je odpovědnost **trestní**. Advokát má dle zákona povinnost sám oznámit orgánům Komory, že proti němu bylo zahájeno trestní řízení pro úmyslný trestný čin. Pokud tak neučiní, vystavuje se postihu ve formě zahájení kárného řízení. Je-li advokát pravomocně odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody za úmyslný trestný čin spáchaný v souvislosti s výkonem advokacie, vyškrtne ho Česká advokátní komora ze seznamu advokátů, čímž mu zaniká oprávnění výkonu advokacie. Pokud byl advokát pravomocně odsouzen za jiný úmyslný trestný čin, než v souvislosti s výkonem advokacie zvažuje představenstvo, zda jeho trestná činnost ohrozila důvěru veřejnosti v řádný výkon advokacie. Výkon advokacie může být advokátovi také pozastaven v důsledku rozhodnutí představenstva ČAK.

V souvislosti s odpovědností za škodu pojednám nyní stručně o úpravě institutu povinného pojištění vyskytujícího se v obou zemích.

Povinné pojištění

Pro solicitory je povinnost pojištění stanovena zákonem Solicitors Act 1974, který v paragrafu 37 zmocňuje radu Law Society k vydání pravidel požadujících povinné pojištění pro případ způsobené škody a následního žalobního nároku. Povinnost pojištění představuje mimo jiné podmínku k úspěšnému vydání certifikátu opravňující výkon advokacie. Rada k provedení tohoto zmocnění vydala pravidla pro povinné pojištění solicitorů (Professional Indemnity Insurance), které ve značném rozsahu formou nejčastějších otázek a odpovědí upravuje a vysvětluje pravidla pojištění. Solicitoři na rozdíl od barristerů nemají svůj pojišťovací orgán, nýbrž se pojišťují u institucí k tomuto oprávněných.

Barristé mají také povinnost povinného pojištění pro případ žaloby z důvodu porušení povinnosti. Tato povinnost je vyjádřena pro samo-zaměstnané barristery ve čtvrté části Code of Conduct pro barristery, která v bodě 402.1 odkazuje na pravidla vzdělávání pro barristery (Bar Training Regulation). Povinné pojištění barristerů se uskutečňuje ve formě účasti na společném fondu barristerů BMIF (Barristers Mutual Indemnity Fund) vytvořeném k účelu uhrazování náhrad škod způsobených barristery. Na rozdíl od solicitorů mají barristé tuto povinnost už v poslední fázi profesního vzdělávání pupillage.

U nás je povinnost pojištění pro případ škody a vzniku závazku k náhradě škody zakotvena v §24a AZ. Limity pojištění stanoví Komora stavovským předpisem.⁷⁹ Tuto povinnost u nás mají advokáti vykonávající advokacii všemi způsoby. Odchytkou je koncepce povinnosti splnění závazku k náhradě škody v případě výkonu advokacie jako společník, případně komplementář společnosti. V tomto případě má tuto povinnost z důvodu ručení jako společník společnosti, a vztah se tedy řídí režimem obchodního zákoníku. U společnosti s ručením omezeným zákon stanovuje povinnost pojištění jako podmínku zápisu společnosti do obchodního rejstříku, čímž na ní de facto váže vznik společnosti.

6 Právní pomoc obecně

V této kapitole se zaměřím spíše na pojetí poskytování právní pomoci ve smyslu právní pomoci osobám v nevýhodě. Jedná se hlavně o bezplatnou právní pomoc určenou těm, kteří si nemohou z vlastních zdrojů z důvodu nemajetnosti či nedosažitelnosti těchto zdrojů obstarat právní pomoc vlastními silami na základě vlastních znalostí či na základě zaplacených služeb.⁸⁰ Náklady této služby nenese klient, ale většinou stát nebo organizace, která tyto služby poskytuje. Pro službu se užívá také názvu pro bono.

Činnost advokacie představuje poskytování právní pomoci. Právo na právní pomoc patří mezi nejzákladnější lidská práva a je zakotveno v celé řadě mezinárodních dokumentů, jako jsou Úmluva o lidských právech a základních svobodách nebo Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Úmluva v článku 6 odst. 1 stanovuje, že každý má mimo jiné právo na spravedlivé projednání své záležitosti před nezávislým a nestranným soudem a ve 3. odstavci je přiznáno právo obviněného na bezplatnou právní pomoc za podmínky, že si to spravedlnost vyžaduje a obviněný nemá finanční prostředky na zaplacení služeb obhájce. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech přiznává právo na právní pomoc obviněnému v případě, že obviněný nemá dostatečné prostředky na úhradu nákladů poskytnuté právní pomoci a pokud to zájem spravedlnosti vyžaduje. Státy jsou tedy povinny zajistit poskytování právní pomoci občanům, kteří si ji nemohou sami obstarat. Tato povinnost vystupuje do popředí zejména v situacích, kdy domáhání se právní pomoci stojí v cestě překážka finanční nouze, a s tím spojené obtíže s obranou svých práv. Právo na právní pomoc je totiž jedním z vyjádření práva na soudní ochranu.

⁷⁹ Usnesení představenstva České advokátní komory ze dne 15. září 2009, kterým se stanoví minimální limity pojistného plnění z pojištění advokátů

⁸⁰ Housková, V.: Právní služby nejen pro bohaté?, zdroj www.viaiuris.cz.

V obou jurisdikcích nalezneme jistou formu poskytování právní pomoci osobám v nevýhodě. Anglo-waleská úprava je značně propracovanější a obsahuje řadu institucí, jak státních tak soukromých, které právní pomoc znevýhodněným osobám poskytují. Právní řád České republiky také pamatuje na tento institut, činí tak ale v dosti nejednotné a roztříštěné úpravě jednotlivých zákonů. Neexistence komplexní právní úpravy v podobě sjednocujícího zákona v současné době přispívá ke ztíženému přístupu ke spravedlnosti.

6.1 Právní pomoc a její poskytování v České republice

Jak již bylo řečeno výše, je právo na právní pomoc jedním ze základních lidských práv. Česká republika nemá komplexní úpravu⁸¹ nebo systém právní pomoci osobám v nevýhodě a možnosti, jak získat zastoupení nebo právní službu, proto ji nalezneme roztroušenou v různých právních předpisech, zejména v občanském soudní řádu a v trestní řádu.

V českém právním řádu nalezneme institut advokáta ex offio⁸², což představuje právního zástupce ustaveného soudem pro trestní řízení. Trestní řád v §33 odst. 2 přiznává právo na ustanovení obhájce obviněnému, jenž nemá dostatek prostředků na vlastní obhajobu. Rozhodování o ustanovení přísluší v přípravném řízení soudci a v řízení před soudem předsedovi senátu. Ustanovení obhájce je možné jak na základě žádosti obviněného, tak bez ní, a to na návrh státního zástupce v případech nutné obhajoby. Obhájcem může být ustaven pouze advokát. Další formou poskytování právní služby osobám v nevýhodě je právo poškozené osoby na ustanovení právního zástupce tzv. zmocněnce podle §51 trestního řádu, a to v případě, že prokáže nedostatek prostředků na úhradu nákladů zvolenému zmocněnci. Zmocněnec je ustanoven podobně jako obhájce v přípravném řízení soudcem a v řízení před soudem předsedou senátu. Pro osobu zmocněnce není definováno, jestli jím může být pouze advokát nebo i jiná osoba.

V oblasti občanskoprávní existuje také možnost získat právního zástupce k ochraně svých práv a oprávněných zájmů. Problémem ale je, že vyhovění žádosti je v kompetenci soudů, a ty ne vždy žádosti vyhoví. V případě, že soud žádosti nevyhoví a občan se nemůže domoci svých práv žádným jiným způsobem, má právo požádat o určení advokáta Českou

⁸¹ Ministerstvo spravedlnosti připravuje návrh zákona o bezplatné právní pomoci, jehož účelem je zajistit přístup k právní pomoci pro každého, kdo si nemůže z finančních důvodů právní pomoc dovolit a efektivně se tak domoci svých práv. V souladu s Plánem legislativních prací vlády na rok 2009 má být vládě předložen v červnu 2009 věcný záměr zákona o bezplatné právní pomoci a do konce roku paragrafované znění návrhu zákona. Ministerstvo spravedlnosti dne 9.4.2009 zveřejnilo návrh věcného záměru zákona o bezplatné právní pomoci.

⁸² Informace o tom, zda advokát může být ustaven ex offio je veřejně přístupná a uváděna v seznamu advokátů vedeném ČAK.

advokátní komoru. Občanský soudní řád v § 30 odst. 1 stanovuje právo účastníka řízení na ustanovení právního zástupce, pokud o to soud požádá. To je možné za předpokladu, že byl účastník soudem osvobozen od soudních poplatků. Není řečeno, jakého právního zástupce soud ustanoví, zda půjde o advokáta, notáře, patentového poradce či zástupce odboru nebo sdružení. Odstavec druhý stanovuje, že pokud vyžaduje ochrana zájmů účastníka, nebo je o řízení, ve kterém je povinné zastoupení advokátem, soud ustanoví advokáta.

Pro oblast správního práva nalezneme podobné ustanovení jako v občanském soudním řádu v soudním řádu správním. Tento upravuje v §35 odst. 8 možnost ustanovení zástupce předsedou senátu na návrh. Takovým zástupcem může být ustaven i advokát. Na ustavení není právní nárok, a záleží tedy na rozhodnutí soudu. Uplatňuje se zde také podmínka existence předpokladů k osvobození od soudních poplatků. Stát ale hradí hotové výdaje a odměnu za zastupování pouze advokátům, notářům, patentovým a daňovým poradcům. Správní řád neobsahuje žádné podobné ustanovení, což de facto znamená, že v případě soudního řízení navazující na řízení správní je zásadní, aby se účastník řízení řádně staral o svá práva v předcházejícím správním řízení.

Ostatní právní předpisy, které upravují různé druhy řízení (zákon o ústavním soudu, zákon o soudnictví ve věcech mládeže, azylový zákon) odkazují na občanský soudní řád a trestní řád.

Česká advokátní komora může na žádost tomu, kdo se nemůže domoci poskytnutí právních služeb podle AZ nebo nespĺňuje podmínky pro ustanovení advokáta soudem, ustanovit svým rozhodnutím advokáta. Učinit tak může jednou. Komora ve svém rozhodnutí určí druh právní služby, podmínky jejího poskytnutí, včetně podmínek odměny advokáta. Pro poskytování služeb bezplatně nebo za sníženou odměnu platí, že žadatel je povinen prokázat, že jeho příjmové a majetkové poměry toto odůvodňují.⁸³ Komora dbá při určování advokátů na požadavek rovnoměrnosti.

Česká advokátní komora poskytuje také bezplatné právní poradenství. Zajišťuje tímto právní pomoc osobám, které se nemohou z různých příčin a důvodů domoci právní pomoci advokáta. Tuto službu poskytuje ČAK v rámci výkonu veřejně prospěšné činnosti organizováním bezplatných právních porad v jednotlivých regionech. V této souvislosti je důležitý čl. 18 Pravidel profesionální etiky a pravidel soutěže advokátů, který stanovuje pro

⁸³ Vyhláška č. 275/2006 Sb., kterou se stanoví způsob zjišťování příjmových a majetkových poměrů žadatele o určení advokáta Českou advokátní komorou k poskytnutí právních služeb bezplatně nebo za sníženou odměnu.

advokáty povinnost podílet se v přiměřeném rozsahu na projektech směřujících k prosazování nebo obhajobě lidských práv a svobod bez nároku na odměnu.

6.2 Právní pomoc a její poskytování v Anglii a Walesu

Jak již bylo napsáno v kapitole o historii, Velká Británie resp. Anglie a Wales prošla v závěru 20. století zásadní změnou v oblasti poskytování právní pomoci těm, kteří si ji nemůžou obstarat sami.

Poskytování právní pomoci znevýhodněným (legal aid) je pro bono službou a v Anglii a Walesu je charakterizováno zejména značnou roztržitostí na mnoho poskytovatelů. Existuje tady v první řadě státem vytvořený systém poskytování právní pomoci osobám v nevýhodě. Dále pak se poskytováním právní pomoci zabírají různé soukromé organizace, více či méně napojené na stát resp. státní finance. Ze statistik můžeme vidět, že právní pomoc znevýhodněným má v Anglii a Walesu významné místo. Například v letech 2008 až 2009⁸⁴ množství finančních prostředků činilo 2,09 miliard liber, z čehož 1,18 miliard představuje oblast trestního práva a 0,91 miliard oblast práva civilního.

Zákon Access to Justice Act z roku 1999 zásadním způsobem reformoval poskytování právních služeb osobám v nevýhodě a přinesl jeho dnešní podobu. V prvním řadě došlo k vytvoření tzv. Komise pro právní služby (Legal Services Commission, LSC), která spravuje a rozvíjí poskytování právních služeb pro oblast civilního práva (Community Legal Services) a právních služeb pro oblast trestního práva (Criminal Defence Service). Tyto dvě formy pomoci nahradily dřívější úpravu civilní a trestní právní pomoci. Odpovědnost za poskytování služeb legal aid má Lord kancléř. Lord kancléř má pravomoc vydávat příkazy, nařízení a pokyny týkající se jejich poskytování. Legal Service Commission je dotována Ministerstvem spravedlnosti a pokud jde o finance vyčleněné na civilní právní pomoc je jejich výše stanovena také Lordem kancléřem. Konkrétní rozpočet je pak v kompetenci státní pokladnice (Treasury).

Jednou z nejdůležitějších otázek je otázka financování právní pomoci znevýhodněných osobám, jakkoliv romanticky se na službu díváme. Úprava financování je obsažena v tzv. kodexu financování (Funding Code), který upravuje pravidla pro financování individuálních případů komisí Legal Services Commission. Kritéria pro financování zahrnují taktéž výčet služeb, které budou financovány. Financovanými službami jsou poskytování všeobecné

⁸⁴ Zdroj statistiky Legal Services Commission dostupné na internetové stránce Legal Services Commission www.legalservices.gov.uk.

právní pomoci, zastupování u soudu, udělování právních rad v souvislosti s řízením u soudu. Dále sem patří také oblast mediace a arbitráže, a to jednak jako samostatná služba, tak jako služba poskytovaná v rámci všeobecné právní pomoci. Mezi další financované služby patří služby vztahující se k rodinnému právu, jako jsou zejména služby směřující k řešení sporů v rodině anebo mediační služby. Kodex umožňuje získání prostředků také pro pouhé zjištění síly žalobního nároku (Investigative Claim).

Pro určení nároku na právní pomoc je hlavním kritériem nedostatek finančních prostředků na její opatření. Zájemci⁸⁵ musí předložit důkazy potvrzující jejich nepříznivou finanční situaci, například bankovní výpisy, doklady o příjmech anebo úsporách. V případě, že zájemce má nárok na státní podporu, podporu v nezaměstnanosti anebo starobní důchod, je jejich nárok na finanční podporu právních služeb bez nutnosti uhrazení příspěvku.

Kritéria pro posuzování konkrétních žádostí jsou různá. Platí pro ně ale, že solicitoři musí vzít v potaz všechny možná kritéria. Mezi kritéria, které se uplatňují, patří například otázka přínosu případu pro individuálního žadatele, možnosti alternativního financování anebo vyhlídky na úspěch.

Současně některé oblasti právních služeb jsou z předmětu právní pomoci znevýhodněných vyloučené. Typicky jsou to oblasti tvorby posledních vůlí, oblasti právní ochrany osobnosti, převody vlastnických práv k nemovitostem. Vyloučeno je i zastupování u většiny tribunálů, vyjma výjimek což jsou tribunál pro zjišťování mentálního zdraví a tribunál pro věci azylové a imigrační.

Konečně právní pomoc je poskytována pouze těmi organizacemi, které mají uzavřenou smlouvu s Legal Services Commission. Pro oblast civilního práva jsou to firmy sdružující solicitory anebo právní centra (Law Centres). Před uzavřením smlouvy má LSC právo prozkoumat zda daná organizace odpovídá kritériím a standardům pro poskytování právních služeb. Ke zkoumání kvality poskytovaných služeb LSC používá také metodu nezávislých hodnotitelů⁸⁶, kteří prostudují dokumenty vztahující se k případu a posoudí jeho výsledek. Organizace poskytující právní služby v rámci systému legal aid mohou požádat o tzv. známku

⁸⁵ Britská literatura užívá termínu klient a dává tím najevo, že uživatelé těchto služeb, i když jsou nemajetní, mají stejná práva jako klienti, zejména na kvalitu poskytovaných služeb.

⁸⁶ Tento způsob nese název Peer Review.

kvality⁸⁷, která je podmínkou získání finančních prostředků. Tuto známku kvality vlastní všechny právní centra v zemi (Law Centres).

Nezanedbatelnou roli má v britském resp. anglo-waleském systému poskytování právní pomoci osobám v nevýhodě také neziskový sektor dobrovolníků. V Anglii a Walesu se nachází více než 1500 neziskových organizací, financovaných z různých zdrojů jako jsou rozpočty místních orgánů, sponzorské dary, vláda nebo Komise pro právní služby. Problémem je, že tyto organizace se soustřeďují v některých oblastech více než jiných, typicky například na jihovýchodu země. Dále existují v Anglii a Walesu tzv. právní centra (Law Centres). V současné době je v Anglii, Walesu a Severním Irsku 56 právních center.⁸⁸ Centra jsou vybavena solicitory, jejich studenty trainees a neprávnickými pro jiné oblasti, jako je například správa dluhu (debt management). Centra jsou financována také z veřejných a místních rozpočtů anebo charitativně. Právní centra se zabírají konkrétními případy, zejména problematikou práv vyplývajících z nájmu, a zastupují osoby u soudů.

Další dobrovolnické služby v oblasti právní pomoci poskytují tzv. poradní kanceláře pro občany (Citizen Advice Bureaux). Tyto se zabírají velkým počtem případů, z nichž přibližně jednu třetinu až jednu polovinu tvoří právní případy. Předmětem kritiky jen ale skutečnost, že služby v těchto kancelářích jsou poskytovány povětšinou neprávnickými.

Profesní organizace barristerů Bar Council také podporuje bezplatné zastoupení u různých tribunálů, pro které není dostupná právní služba. Tato služba se jmenuje Free Representation Unit, vznikla v roce 1996 v Londýně a vykonávají ji povětšinou studenti barristerů za dohledu a rad zkušených barristerů.

⁸⁷ Kromě známky kvality existují další označení, které mohou poskytovatelé získat (například známka všeobecné pomoci, všeobecné pomoci s případy). Tyto ale nezakládají nárok na finanční prostředky.

⁸⁸ Zdroj internetová stránka www.lawcentres.org.uk.

7 Závěr

Tématem mé diplomové práce bylo pojednání o advokacii v České republice a v Anglii a Walesu. V pěti kapitolách a podkapitolách jsem se pokusila postupně představit advokátní profesi v obou zemích, přičemž jsem postupně dala prostor historickému vývoji, organizaci profese, přístupu k profesi a kvalifikaci, dále také způsobům výkonu advokacie, principům a s nimi souvisejícím právům a povinnostem advokátů. Samostatnou kapitolu tvoří v závěru mé práce poskytování právní pomoci ve smyslu pomoci osobám v nevýhodě. Při srovnávání jsem vycházela z právní úpravy advokacie v našem právním řádu, což bylo jistě podmíněno „blízkostí“ této úpravy. Cizí mi však nebyla ani úprava britská v důsledku mého zájmu o ni.

Obě země jsou demokratickými zeměmi, kde je advokacie vykonávána jako svobodné povolání. Jejich právní úprava vykazuje proto zcela logicky shodné znaky. Těmito jsou zejména principy, na kterých je poskytování právních služeb postaveno a s nimi související úprava práv a povinností, zejména tedy ve vztahu advokáta a klienta. Akcent nezávislosti a prosazování zájmů klientů jsou všudypřítomné. A s nimi další hodnoty a principy.

Přirozeně nalezneme v úpravě advokacie v obou jurisdikcích rozdílné znaky. Projevují se nejenom ve formálním rozdělení advokátní profese do dvou větví, ale také v jejich rozdělení funkčním v souvislosti s právními službami, které poskytují. Mám za to, že kromě historie a tradic země, k této oddělenosti přispěla zejména povaha právního řádu britských ostrovů resp. Anglie a Walesu. Z tohoto důvodu také nemohu, a ani nechci soudit, zda-li je lepší systém náš či britský. Oba vyjadřují potřeby dané země, a je proto přirozené, že obsahují jak společné tak rozdílné znaky.

Místo hodnocení bych doporučila vnímání některých institutů anglo-waleské úpravy inspirativně. Za inspirativní považuji například institut právního ombudsmana, systém poskytování právní pomoci osobám v nevýhodě či akcent poskytování kvalitních informačních služeb veřejnosti jednotlivými organizacemi profesí.

Jako velmi pozitivní vnímám, že Česká republika po tak relativně krátké době své existence jako demokratického státu sdílí a prosazuje ve vztahu k advokacii stejné hodnoty jako po staletí prověřená demokracie britských ostrovů.

Advokacie má v tomto kontextu nezastupitelné místo jako jedna ze záruk demokratické společnosti. I když jsou advokáti častokrát terčem útoků díky ziskovosti

advokátní profese, zcela jistě to nezakládá sebemenší důvod k pochybnostem o její existenci. Poslání advokacie totiž zůstává po staletí stejné – ochrana spravedlnosti a oprávněných zájmů.

A to bez ohledu na hranice zemí.

Seznam použitých zkratek

ČAK – Česká advokátní komora

Komora – Česká advokátní komora

AZ – zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii

Pravidla – Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky

Listina – Listina základních práv a svobod

Ústava – Ústava České republiky

Úmluva – Úmluva o lidských právech a základních svobodách

EU – Evropská Unie

LPC – Legal Practice Course

BVC – Bar Vocational Course

SRA – Solicitors Regulation Authority

BSB – Bar Standards Board

LCS – Legal Complaints Service

LSC – Legal Services Commission

Seznam použité literatury a další zdroje

Monografie:

- Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní, 5. aktualizované vydání, Linde Praha, 2008
- Švestka, J., Dvořák, J.: Občanské právo hmotné, I. díl, 5. vydání, Wolters Kluwer, Praha, 2009
- Macková, A.: Právní pomoc advokátů a její dostupnost, Praha, 1. vydání, C.H. Beck, 2001
- Schelleová, I.: Jak se domoci právní pomoci, 1. vydání, Praha Computer Press, 2001
- Kolektiv autorů: Dějiny právnického stavu a právnických profesí, Ediční středisko právnické fakulty UK v Praze, 1997
- Kuklík, J., Seltenreich, R.: Dějiny angloamerického práva, Linde, Praha, 2007
- Slapper, G., Kelly, D.: The English Legal System, 6th Edition, London, Cavendish Publishing, 2003
- Elliot, C., Quinn, F.: The English Legal System, 3rd Edition, Harlow Longman, 2000
- Eddey, J. K.: Eddey on the English Legal System, Sixth Edition, Penny Darbyshire, 1996
- Berlins, M., Dyer, C.: The Law Machine, 1994

Články:

- Seltenreich, R.: Z historie právnického stavu v Anglii – jeho specifická úprava, Právník, č.10-11, Praha, 1996
- Seltenreich, R.: Angloamerické právo – více než jen „Common Law“, Přítomnost (léto 2008), Praha, 2008
- Balík, S.: Důstojnost advokátního stavu, Bulletin advokacie č.11/2004
- Radvan, M.; Stachová, A.: Reklama advokátů, Bulletin advokacie č.2/2004
- Rubeš, J.: O některých etických zásadách každodenní práce soudce a advokáta, Bulletin advokacie č.11/2003
- Jančarová, M.: Práva a povinnosti ve vztahu advokáta a klienta, Bulletin advokacie č. 10/2000

- Nykodým, J.: Fungování advokáta – morální a právní závazky ke klientům, Bulletin advokacie č. 6-7/2000
- Clementi, D. Sir: Review of the Regulatory Framework for Legal Services in England and Wales, Final Report, December 2004
- Sherr, A.: Legal Education for Specialization in England and Wales, International Journal of the Legal Profession, Vol. 4, No. 1/2, 1997
- Flood, J.: Will There Be Fallout from Clementi? The Global Repercussions for the Legal Profession after the UK Legal Services Act 2007, University of Westminster School of Law Research Paper No. 08-03
- Webley, L.; Sherr, A.: Legal Ethics in England and Wales, International Journal of the Legal Profession, Vol. 4, No. 1/2, 1997
- Flood, J.; Whyte, A.: Straight There No Detours: Direct Access to Barristers, University of Westminster School of Law Research Paper No. 09-05
- Cohen, H.: The Dividend Legal Profession in England and Wales – Can Barristers and Solicitors Ever Be Fused?, University of Alabama School of Law Journal of the Legal Profession, Vol. 12, 1987-1988
- Tumbridge, J.: The Split Profession, 2003, dostupný na internetovém portálu www.dockstock.com

Internetové zdroje:

- Internetová stránka Ministerstva spravedlnosti Velké Británie www.justice.gov.uk
- Internetová stránka České advokátní komory www.cak.cz
- Internetová stránka Solicitors Regulation Authority www.sra.org.uk
- Internetová stránka Bar Council www.barcouncil.org.uk
- Internetová stránka Law Society www.lawsociety.org.uk
- Internetová stránka Bar Standards Board www.barstandardsboard.org.uk
- Internetový portál pro vyhledávání zákonů Velké Británie www.statutelaw.gov.uk

Právní předpisy:

- Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, v platném znění
- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, v platném znění
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, v platném znění
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v platném znění
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., advokátní tarif, v platném znění
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
- Směrnice Rady č. 77/249/EHS ze dne 22. března 1997, o usnadnění účinného výkonu volného pohybu služeb advokátů
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 98/5/ES ze dne 16. února 1998, o usnadnění trvalého výkonu povolání advokáta v jiném členském státě než v tom, ve kterém byla získána kvalifikace
- Solicitors Act 1974
- Administration of Justice Act 1985
- Court and Legal Services Act 1990
- Access to Justice Act 1999
- Legal Services Act 2007

Stavovské předpisy:

- Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), v platném znění

- Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1998 Věstníku, o výchově advokátních koncipientů a dalším vzdělávání advokátů, v platném znění
- Usnesení sněmu č. 3/1999 Věstníku, kterým se schvaluje organizační řád České advokátní komory, v platném znění

Další zdroje:

- Etický kodex advokátů v Evropské Unii, dostupný na internetových stránkách www.cak.cz
- Code of Conduct barristrů, dostupný v platném znění na internetových stránkách www.bsb.org.uk
- Code of Conduct solicitorů, dostupný v platném znění na internetových stránkách www.sra.org.uk
- Royal Charter of the Society (1845), společně dodatky z let 1872, 1903, 1909, 1954, dostupné na internetových stránkách Law Society www.lawsociety.org.uk
- Konstituce Bar Council, dostupná na internetových stránkách Bar Council
- Databáze Westlaw International pro vyhledávání soudních rozhodnutí ve Velké Británii

Summary

The purpose of my thesis titled “The Regulation of the Legal Profession in Czech Republic and in England and Wales” is to provide a brief comparative overview of legal profession and its regulation in Czech Republic and in England and Wales. I chose this topic not only as a reason of my personal interest but also due to the importance of legal profession in a democratic society. Legal profession represents one of the key guarantees of justice alongside with the judiciary. In order to ensure justice, it is essential to keep the legal profession independent.

In the first chapters, I discussed the definition of legal profession and its history, which had a significant impact on its evolvement in both countries. I also examined the organization and regulation of the legal profession in chosen countries covering briefly the powers of the regulative and representative bodies.

Subsequently, I dedicated a chapter to legal services and their providing. Within this chapter, I discussed issues relating to the main principles that apply to providing legal services and to requirements for a successful qualification as a lawyer. Moreover, I examined the various forms of providing legal services such as self-employment or in a firm. I also discussed fees, ethics, client-lawyer relationship, and advertising as essential parts of the legal profession. A subchapter is dedicated to rights and duties of lawyers while providing legal services and another one deals with the liability of lawyers.

Finally, in the last chapter I described the legal aid systems in both countries as it is a duty of each democratic country to ensure that everyone has an equal access to justice free from obstacles. Such right is guaranteed not only on the national level but it is also expressed in various international documents such as The European Convention or the International Covenant on Civil and Political Rights.

Logically, both countries have their own systems of how legal services are provided by lawyers. We can, however, find similarities and this should provide us with the desire to look at foreign jurisdictions with inspiration.

Klíčová slova:

Advokacie, komparace, Anglie a Wales

Keywords:

Legal profession, Comparative Study, England and Wales